

1-2

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 5de jaargang - jan/febr 1985.

AFVALNUMMER

MILIEURAMA

EDITORIAAL	2
INDUSTRIELE AFVAL STORTEN	3
ENKELE VOORBEELDEN REMO - HOOGE MAEY	9
KONTAINERPARKEN	14
BRIEVEN	17
MILIEURAMA VIERDE JAARGANG	19
BOEKENWINKEL	22
FLITSEN	23
DE BOND EN AFVAL	24
KUNSTSTOFFEN VERPAKKINGS- MATERIALEN	25
POLITIEK & CO	29
BERICHTEN	30
EUROPA	33
FRONTLIJN	33
PUBLIKATIES	35
KALENDER	39
PUZZELEN	40

inhoud

editoriaal

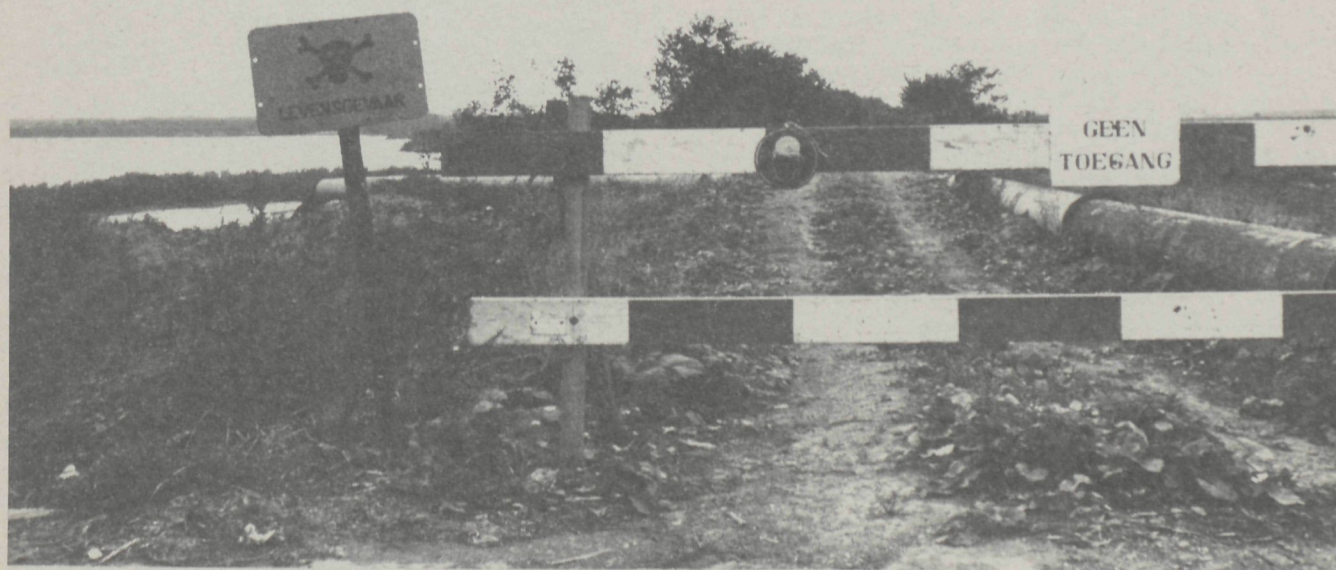
Op het moment dat deze Milieurama verschijnt (de vijfde jaargang, beste lezer, wat gaat het snel) is de feestroes rond het nieuwe jaar al een tijdje weggeëbd, maar toch wil ik van de gelegenheid gebruik maken om U het beste te wensen voor 1985. Laat ons hopen dat door de inzet van ons allen, onze samenleving een stukje (of liever : een flink stuk) milieuvriendelijker mag worden. 1985 wordt ook een verkiezingsjaar : het is al een paar jaar geleden dat we nog ter stembus mochten (moesten ?) om ons nationaal parlement te verkiezen, en dat betekent dat het voor de milieubeweging een jaar zal worden om nog intenser dan anders het geval is, de politici op hun verantwoordelijkheid te wijzen inzake ons (en hun) leefmilieu. Bij een flink aantal onder hen groeit het besef dat de milieubeweging een faktor van formaat is waar men niet meer naast kan en die een belangrijke rol speelt in de sensibilisering van de bevolking, het signaleren van problemen en het controleren van organismen (zowel publiek- als privaatrechterlijke) die met ons milieu al te vaak nonchalant omspringen. Zo mochten we het in '84 meemaken dat naar aanleiding van het ongeval met de Mont Louis uitgebreid de loftrompet werd gestoken van de milieujongens en -meisjes. Dank je wel, maar woorden zijn vlug uitgesproken, feit is dat de milieubeweging nog steeds over veel te weinig middelen beschikt om zijn hierboven vermelde rol waar te maken en wetenschappelijk te onderbouwen. In '84 kon er zelfs geen DAC-tje af om ons toe te laten provinciale sekretariaten uit te bouwen.

Dat vonden wij allesbehalve 'leuk'.

Wij zijn in 1985 vragende partij : heren en dames politici, misschien zit hierin wel een interessant puntje voor de partijprogramma's, die dan uiteraard, na eventuele verkiezing, op de 'stoel' geen loze belofte mag blijken.

Dirk Van Melkebeke

INDUSTRIËLE AFVALSTORTEN

Sedert 2 juli 1981 beschikt Vlaanderen over een 'vooruitstrevend' kaderdekreet op het beheer van afvalstoffen.

Dit dekreet voorziet ondermeer in de mogelijkheden om :

- meldingsplicht voor industrieel afval in te voeren
- de produktie van bepaalde afvalstoffen te verbieden
- (milieu)heffingen op afvalstoffen in te stellen
- industriële (klasse I) afvalstorten op te richten.

Een en ander zou gerealiseerd worden door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij. Die werd inderdaad op 21 april 1982 boven de doopvont gehouden en kreeg de inmiddels door iedere Vlaming gekende naam 'OVAM' mee.

OVAM

Bijna 3 jaar OVAM dus, en als we eerlijk zijn (waarom niet ?), valt uit het dagelijks beleid van deze openbare dienst, gestuurd door een sterk geëngageerde directeur-generaal (waar kom je die nog tegen ?) **F. Parent**, toch niet meteen een negatieve balans af te leiden. Ruim integendeel.

OVAM maakte zich vooral verdienstelijk met de sanering van illegale stortplaatsen in Vlaanderen, en lukte daar ook aardig in : 220 stortplaatsen werden definitief gesloten ; 190 werden gesaneerd, d.w.z. hebben een vergunning en worden geëxploiteerd onder welbepaalde voorwaarden.

Maar een van de meest nijpende problemen, dat van het industrieel en toxisch afval, is even akuut gebleven.

Met enig voorbehoud, want ... in juli '83 werd 'INDAVER' opgericht, een studiegenootschap met participatie van OVAM, het SCK (Studiecentrum Kernenergie Mol) en de private sektor (vooral chemische bedrijven).

INDAVER zou, zo wordt gepland, moeten resulteren in een vanaf 1988, in het Antwerpse, operationeel verwerkingsbedrijf voor industriële en toxische afvalstoffen.

STORTMAFFIA

Vele decennia hebben binnenlandse en buitenlandse bedrijven naar de goedkoopste oplossing gezocht om zich ook van hun (toxisch) afval te ontdoen, al of niet via een legitieme (vergunningshoudende) of totaal onwettelijke manier (sluikstorten, dumpen in zee...e.d.). Dat de 'stortmaffia' van de lage landen bij de Noordzee nog steeds (welig) tiert blijkt nog maar eens uit het aktuele schandaal van de 'Hooge Maey' in Stabroek.

2 zaken die ons hier zeer verontrusten : de nabijheid op 5 en 9 km van de waterwinningsgebieden van de PIDPA, en de georganiseerde 'maffia' die hier onder de naam SOVEC 43 'stortfirma's' zou bundelen om vooral industrieel afval kwijt te raken in Vlaanderen en Wallonië.

Via SOVEC proberen de storters oude fabrieksterreinen op te kopen om er hun probleemafval illegaal 'aan de man te brengen'. Deze firma zou ook aardig wat meegezwendeld hebben aan het sluiks of 'gereglementeerd' verbranden door de tuinbouw van afgedraaide olie, al of niet vermengd met chemisch afval, voor de verwarming van serres.

In LOCHRISTI schrokken enkele bloemisten er zelfs niet voor terug om 1000 ton teerslam te verbranden en de omgeving zeer ernstig te bezoedelen met kankerverwekkende stoffen. Een betreffend I.H.E.-rapport doet er terzake geen doekjes om.

OVAM doet zijn best ; minister Lenssens probeert aardig het imago van de 'stortsluitende milieuminister' in stand te houden, maar de dagelijkse praktijk wijst uit dat hij geen echt preventief afvalstoffenbeleid wil voeren, of toch ?

ELKE PROVINCIE ZIJN INDUSTRIEEL AFVALSTORT

Er zijn immers plannen om in elke Vlaamse provincie een industrieel afvalstort in te planten. Dat deze plannen van minister Lenssens niet meteen de kritiek en de argwaan van de milieubeweging in een hoera-stemming doet omslaan moge blijken uit het feit dat door de Bond Beter Leefmilieu inderhaast een werkgroep samengeroepen werd met vertegenwoordigers van de 5 Vlaamse regio's, waar deze klasse I stortplaatsen zouden opgericht worden. Op 30 november had in Evergem voor 150 toehoorders een debat plaats over het daar geplande industrieel afvalstort. OVAM-voorzitter Parent kwam er het projekt toelichten en verdedigen. Hij kreeg er heel wat tegenkantsing. Dat verwondert ons, die het dossier voor de Gentse Milieufederatie uitgepluisd hebben, niet in het minst.

De verantwoordingsnota van minister Lenssens aan de leden van de Vlaamse executieve (op het debat bleek echter dat die nota niet rechtmatig in ons bezit kon zijn omdat de minister hem nooit ondertekende), roept immers volgende bedenkingen op. Deze gelden specifiek voor Oost-Vlaanderen, meer bepaald de Gentse kanaalzone.

welk beleid ?

Een positieve bedenking vooreerst. Zolang men met de afvalhandel zoveel geld blijft verdienen, zien wij geen definitieve oplossing. Het is een absolute voorwaarde dat de 'afvalbaronnen' uitgeschakeld worden, dat ze hoogstens nog als vervoerfirma's zouden opereren en niet meer als verwerkingsfirma's. De klasse-I-stortplaatsen bieden in dit opzicht een goed uitgangspunt. Daartegenover staat evenwel dat de geplande milieuheffing op (industrieel) afval, waarvoor het dekreetontwerp al 1 jaar lang blijft hangen bij ... de Raad van State, weer voor een averechtse reactie kan zorgen.

Die milieuheffing komt immers ten laste van de exploitanten van stortplaatsen die ze uiteraard kunnen verhalen op hun 'klanten'.

waterdicht ?

In de verantwoordingsnota van minister Lenssens voor de aankoop van het VENECO-terrein in Evergem (40 miljoen) wordt duidelijk gesteld dat het 'soms gevaarlijke afvalstoffen betreft waarbij het risico van verontreiniging van het grondwater door perkolatiewater ten alle prijze moet vermeden worden".

Dit zou dan ook resulteren in hoog oplopende investeringskosten door het plaatsen van ondoorlaatbare folies (afdichtlaag en afsluitlaag) in combinatie met de nodige drainagesystemen, en zelfs zuivering van het doorgesijpelde (re-

gen)water alvorens dit in het zeekanaal zou worden geloosd.

Impliciet wordt dus toegegeven dat de zaak niet waterdicht is, men vreest de mobiliteit van toxische stoffen in het milieu.

Onderzoeken in de V.S. naar radio-actief afval hebben aangetoond dat sommige stoffen tot kilometers ver buiten de stortsite teruggevonden werden, ondanks alle 'garanties' op de ondoordringbaarheid van de gebruikte afschermingen. In alle gevallen is een uiteindelijke doorbraak, of langzame migratie, een reële risikofactor. De optie voor een bovengrondse storting kan in dit opzicht slechts uitstel betekenen.

Onze visie is dat men hier zeer grote hydrogeologische risico's neemt. De ondergrond is er plaatselijk zeer watervoerend ; op 3,5 km afstand bevindt zich het waterspaarbekken van Kluizen, en men zit hier op de grens van de afschermende natuurlijke 'Bartoonse kleilaag' die wel in Zelzate aanwezig is. Precies daarom heeft men daar de 'migratiedichte' bentonietkuip van 'Callemansputte' gemaakt voor de berging van het toxische kanaalslib.

welk afval ?

Er zijn, wat de exploitatie van de voorziene stortplaats(en) betreft geen afdoende controle en beschermingsmaatregelen voorzien die het gevaar uitsluiten van slukstortingen. Er zijn geen garanties dat er met het zogenaamd 'niet-giftig' industrieel afval ook geen toxisch afval zal gestort worden.

Dit zou een **konstante** opvolging vereisen van hooggeschoold personeel en een **sluitende toepassing** door alle industriële bedrijven van de hun opgelegde meldingsplicht.

Volgens de studie van volksvertegenwoordiger VAN VELTHOVEN over de 'giftstorten in Vlaanderen' zou het echter met die meldingsplicht niet erg soepel verlopen. Slechts 68 % van de chemische en 28 % van de metaalverwerkende bedrijven zouden hieraan gevolg geven.

Minister Lenssens gaat die realiteit niet uit de weg in zijn antwoord op een parlementaire vraag van kamerlid F. GEYSELINGS. Volgens

INDUSTRIËLE AFVALSTORTEN

de minister zouden vele bedrijven, en vooral KMO's deze meldingsplicht nog niet hebben 'aangeleerd'.

sanering ?

Wie dieper ingaat op de politieke aspecten van deze problematiek ontkomt niet aan de indruk dat de overheid het industrieel afvalprobleem afwentelt op de (schulden)last van de huidige en toekomstige generaties. Waarmee we bedoelen dat eigenlijke sanering d.m.v. een echt preventief afvalstoffenbeleid voorzichtig uit de weg wordt gegaan. Alles wijst erop dat criterium nr. 1 de kostprijs is voor het te storten afval. Een terrein van 40 milj., 22 ha met een storthoogte van 15 m, een stortcapaciteit van 2 miljoen m³ over

22 jaar : kostprijs 20,12 fr./m³

In deze prijs zijn niet de uitbouw- en exploitatiekosten voorzien - die zullen trouwens heel wat méér bedragen -, maar geef toe, 20 fr./m³ is een uitnodiging voor de industrie om er maar op los te storten, vermits de industrie thans voor haar afval in sommige gevallen 'verwerkingsprijzen' betaalt die 10 tot 100 maal hoger liggen.

Een eigenlijke 'sanering' is heel wat anders. Dit zou betekenen dat de overheid aan de industrie dwingende maatregelen oplegt om niet alleen te produceren wat zij wil (wat op zichzelf al verwerpelijk is), maar tevens om **niet** te produceren wat men **niet wil**.

Ik heb het dus over industriële processen die de afval beperken en tevens een recyclage mogelijk maken van onvermijdelijke afvalstof- ➡

VERBODEN TOEGANG

CHEMISCH AFVAL

fen. Het is géén demagogie te stellen dat dit - nu reeds - in veel gevallen mogelijk is. Op voorwaarde dat de overheid, en onder haar druk de industrie, aan de ekologische imperatieven een groter belang toekent dan zij thans blijft voorwenden.◀◀

INDUSTRIËLE AFVALSTORTEN

BESLUIT

De slordigheid waarmee men in het verleden het storten van afvalstoffen heeft behandeld wreekt zich nu. De studie en de ontwikkeling met betrekking tot preventie en therapie in ons afvalstoffenprobleem kost tijd, en de 3 jaar die sinds het afvaldekreet zijn verlopen, vormen in dit opzicht slechts een heel korte tijd. We geven minister Lenssens en OVAM dus nog (veel) krediet.

Als men de milieubeweging en de publieke opinie wil overtuigen dat het nu menens is, zijn de geplande afvalstorten een hele stap vooruit, op voorwaarde dat de inplantingsplaats niet wordt ingegeven door andere dan planologische, technische en hydro-geologische motieven. Tijdens het debat in Evergem is gebleken dat juist hierover (weer) heel wat twijfel bestaat.

Een opinie-onderzoek in de EG-landen heeft vorig jaar uitgewezen dat de grote meerderheid van de Europeanen vindt dat de politiek inzake bescherming van het leefmilieu prioriteit zou krijgen, zelfs als dat gepaard zou gaan met een verhoging van de industriële kosten of als de economische groei erdoor zou worden afgeremd.

Waarop wacht men ?

1934-1984

**Nationale
Loterij**

**DE NATIONALE LOTERIJ : EEN MILJOENENFEESTDIS
MET ZEER VELE GENODIGDEN.**

De Nationale Loterij, die ook de Lotto en de Toto omvat, is een instelling die ten dienste staat van de gemeenschap.

Haar hulpverlening is veelzijdig. Hier vernoemen we : de ontwikkelingslanden, de milieubescherming, het Rampenfonds, de sportpromotie, de mindervaliden, de bejaarden, het cultureel leven, en, last but not least, het medisch en wetenschappelijk onderzoek.

ENKELE VOORBEELDEN

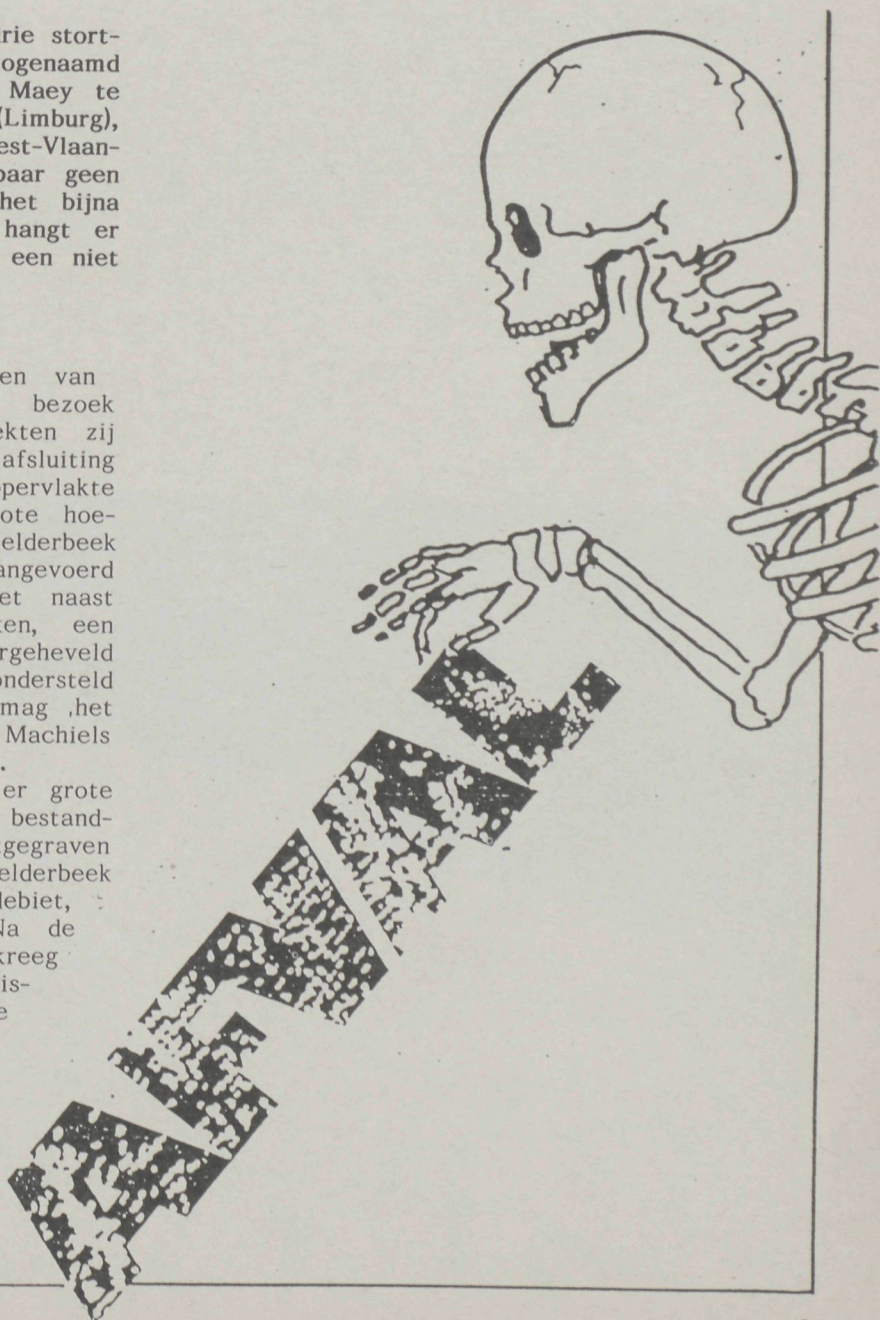
REMO

Momenteel bestaan er in Vlaanderen drie stortplaatsen waar de industrie haar zogenaamd niet-giftig afval kwijt kan : Hooge Maey te Antwerpen, Remo te Houthalen (Limburg), en Van Coppenholle te Langemark (West-Vlaanderen). Met het laatste zijn er blijkbaar geen ernstige problemen, tenzij dan dat het bijna volgestort is. Aan de andere twee hangt er echter, zowel letterlijk als figuurlijk, een niet onaardig luchtje.

Watervervuiling

Toen in mei vorig jaar een aantal mensen van de Milieuraad Heusden-Zolder een bezoek brachten aan het Remo-stort, ontdekten zij dat ongeveer 50 meter buiten de afsluiting twee plastic buizen aan de oppervlakte kwamen, waaruit voortdurend een grote hoeveelheid water kwam, dat zo in de Helderbeek geloosd werd. Het water werd aangevoerd via een verborgen leiding vanuit het naast het stort aangelegde bezinkingsbekken, een grote plas waarin regenwater en overgeheveld perkolaat wordt opgevangen, en verondersteld is daar te verdampen. Dat water mag het stortterrein niet verlaten, aangezien Machiels niet over een lozingsvergunning beschikt.

In het begin van de zomer werden er grote hoeveelheden gelig water met lemige bestanddelen, afkomstig van een put die uitgegraven werd voor huishoudelijk afval, in de Helderbeek geloosd. Eind augustus, bij een kleiner debiet, trad er eutrofiëring (waterbloei) op. Na de overvloedige neerslag van september kreeg het perkolaat de residuen mee van de gisting tijdens de eraan voorafgaande droge en warme periode. De stank van verrotting en naar zwart overgaande kleur van het water wezen duidelijk op een verregaande verontreiniging. Eind vorig jaar bleek alle leven uit de Helderbeek te zijn verdwenen.

Waterwinning

Alhoewel op slechts twee kilometer afstand het waterwingebied 'De Lindeman' (Heusden) gelegen is, leverde de Bestendige Deputatie van Limburg in december 1981 toch een bijkomende vergunning af om voor 30 jaar industrieel afval te storten. Een vervuiling van het in Heusden opgepompte water is echter helemaal niet denkbeeldig. De doorsijpeling van het vervuilde water naar de diepere grondwaterlagen wordt immers bevorderd door de tellurische breuken van Lillo en Voorterheide en vooral door het feit dat het Remo-stort midden in een mijnverzakkingsgebied gelegen is. Bovendien stroomt het grondwater van het stort naar de watertoren, en dit met een snelheid van 60 tot 100 meter per jaar.

Pyrietas

Begin vorig jaar werd er door Machiels een exploitatie-aanvraag ingediend voor een monostortplaats bestemd voor vliegas en pyrietas. Het gemeentebestuur van Houthalen-Helchteren en de adviesraad voor leefmilieu brachten een negatief advies uit, waarop de vergunning geweigerd werd door de Bestendige Deputatie. Desondanks sloot de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (O.V.A.M.), die eigenlijk als kontrolerend ambtenaar zou moeten optreden, toch een kontrakt met Tessenderlo Chemie Ham om jaarlijks 150.000 ton pyrietas op het Remo-stort te deponeren. Vanaf september

werd hiermee gestart : dagelijks werd er ongeveer 100 ton pyriet afgeleverd.

Pyriet is een zwavel-ijzer-erts dat gebruikt wordt voor de zwavelproductie. De resterende pyriet bestaat voor 61 % uit ijzer, maar bevat tevens een niet onaardige hoeveelheid zware metalen. Op jaarbasis zou er zo 3600 ton zink, 1500 ton koper, 150 ton lood en 60 ton arsenikum op het Remo-stort terecht komen. 'Niet-giftig' industrieel afval heet zo iets !

Nadat er gedurende enkele weken pyriet gestort werd, gaf burgemeester Franssens van Houthalen-Helchteren het beval om bij wijze van protest het Remo-stort voor één dag te sluiten (7 december 1984). Zover kwam het echter niet : de beslissing van de burgemeester werd op de dag van de bekendmaking zelf nog geschorst door gouverneur Vandermeulen, zich hierbij baserend op het afvaldekreet, dat bepaalt dat de sluiting afhankelijk is van OVAM.

Voorlopige maatregelen

Enkele dagen later, toen de Remo-affaire vrij uitgebreid in de pers was gekomen, trof

Het terrein waarop het huidige Remo-stort gelegen is, diende oorspronkelijk voor zandwinning. 14 ha. zijn al volgestort tijdens de voorbije 12 jaar ; momenteel zijn een 17 ha. in uitbating, terwijl nog eens 23 ha in reserve liggen. Het terrein is eigendom van de dienst Waters en Bossen, en werd in koncessie gegeven aan de P.V.B.A. Machiels uit Diepenbeek, een naam die regelmatig opduikt in Limburg als het gaat om milieuschandalen. Denken we maar aan de ontbossing, nivellering en drainering van het natuurgebied Smeethof in Bocholt, of aan de illegale ontgrindingen in Eisden.

minister Lenssens een Ministerieel Besluit dat de uitbatingsvoorwaarden voor het Remo-stort wijzigt.

Het storten van pyrietassen werd hierdoor voorlopig verboden. De uitbater moet bijkomende waterbeheersingswerken uitvoeren, en het verbod blijft van kracht tot de resultaten bekend zijn van uitloogproeven die moeten bepalen wat de gevolgen zijn van het storten van pyrietassen voor de bodem en het grondwater.

Het meest logische en milieuvriendelijke alternatief is de omschakeling van pyriet naar zwavel als grondstof voor de produktie van zwavelzuur. Dit is trouwens al gebeurd in een andere vestiging van Tessenderlo Chemie. Er blijft dan uiteraard geen pyriet meer over, en daarenboven zou de uitstoot van SO₂, een stof die mede de zure regen veroorzaakt, verminderen;

Men kan zich ook de vraag stellen of de 61% ijzer die in de pyriet aanwezig is, niet op de één of andere manier kan herbruikt worden. Het zou in ieder geval een enorme volumevermindering tot gevolg hebben.

HOOGHE MAEY

Leopold-oil

Toen op 16 november twee gemeenteraadsleden van de stad Antwerpen een bezoek brachten aan de stedelijke stortplaats, betrapten zij daar een wagen van de Schotense firma Leopold-Oil bij het lozen van afvalolie. Bij een tweede bezoek aan de Hooghe Maey op 21 november waren ze er opnieuw getuige van hoe een tankauto van Leopold-Oil afgedraaide olie stortte aan de rand van de grote vijver op het terrein van de Hooghe Maey. De politie werd er bij gehaald, waarna er een proces-verbaal werd opgesteld. Op de

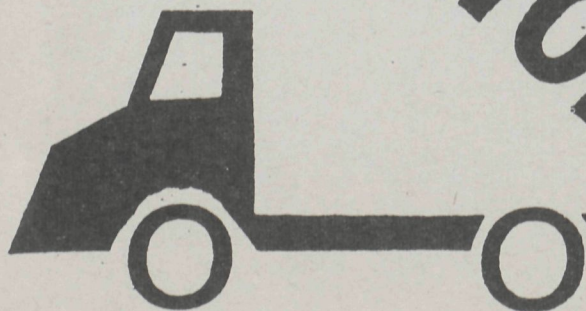
ENKELE
VOORBEELDEN

vrachtbrief stond enkel de aanduiding '10 ton', zonder omschrijving of identifikatie van de lading, zonder nummer van de stortvergunning die was er namelijk niet - en zonder handtekening. De tankwagen was aan de ingang van de stortplaats door niemand gecontroleerd, omdat er niemand aanwezig was. Ook andere vrachtwagens reden af en aan zonder enige vorm van controle.

Geen controle

Dit totale gebrek aan controle bestond al geruime tijd en situeert zich op alle niveaus. De vrachtbrieven werden ofwel gewoon in ontvangst genomen, zonder de inhoud ervan na te gaan, ofwel was er helemaal niemand om ze in ontvangst te nemen. In de tweede plaats werd er nooit gecontroleerd of de inhoud van de vrachtwagens ook overeenkwam met wat er op de vrachtbrief vermeld stond. Ten derde was er een fameuze tweede ingang langswaarmen, ook buiten de diensturen van de stortplaats, het terrein kon oprijden, uiteraard zonder controle. Ten vierde was er het bijna onbestaande systeem van steekproeven waarbij het stedelijk Centrum voor Lucht- en Waterverontreiniging (C.L.W.) stalen kwam nemen van het gestorte materiaal. Van mei tot en met december 1981 waren er 15 controles. Gedurende het jaar 1982 : 18 ; gedurende het jaar 1983 : 3(!); en in 1984 slechts 1 (één) tot op het moment dat Leopold

Oil betraapt werd op sluikstorten. Hierbij mag men niet uit het oog verliezen dat er dagelijks zo'n 200 vrachtwagens de stortplaats aandoen ; op een jaar zijn er dat 40 à 50.000.

SLUIKSTORTER

Giftig afval

Dat er wel degelijk giftig afval werd gestort, blijkt uit het stortregister (1969-1979), waarvan het bestaan lange tijd werd ontkend door de stad Antwerpen. In de tweede plaats zijn er allerhande boringen en analyses van waterstalen waaruit is gebleken dat de ondergrond onder en in de onmiddellijke omgeving van de Hooge Maey verontreinigd is door o.a. zware metalen (koper, nikkel, kadmium, kwik, zink, chroom) en koolwaterstoffen.

Drinkwater

Het gevaar bestaat dus, net zoals bij het Remo-stort, dat deze giftige stoffen gaan doordringen naar de grondwaterlagen. Het gevaar is hier zelfs nog veel groter dan in Houthalen, om niet te zeggen een zekerheid, aangezien de oorspronkelijk aanwezige kleilaag onder de 33 ha. grote vijver van de Hooge Maey 5 jaar geleden volledig werd afgegraven voor de aanleg van het Delwaidedok. Er is dus geen enkele barrière meer aanwezig tussen de gestorte giftige stoffen en het grondwater. Momenteel is er een onderzoek aan de gang van de V.U.B. om uit te maken hoe de grondwaterstromingen precies verlopen, met welke snelheid en in welke richting. De eerste resultaten hiervan zullen in juni bekend zijn. Hieruit zal dan kunnen worden opgemaakt in welke mate er besmettingsgevaar bestaat voor het putwater van de omwonenden, en voor de 5 kilometer verder gelegen drinkwaterwinning van PIDPA in Putte-Kapellen.

Maatregelen

Begin december werd er dan door het Antwerpse stadsbestuur een aantal drastische maatregelen getroffen, alhoewel dit eigenlijk slechts neerkwam op het naleven van de op 17 juli 1983 afgeleverde uitbatingsvergunning. Minister Lenssens eiste tijdens een onderhoud met het Antwerpse stadsbestuur op 8 december nog een aantal bijkomende maatregelen. Hij legde hen ook een termijn op waarbinnen deze wijzigingen moesten worden uitgevoerd, gaande van een week tot drie maanden. De vergunningsvoorwaarden moeten integraal nageleefd worden, zoniet zal de procedure worden ingezet om het stort te laten sluiten.

Sanering

Aan de ingang van de stortplaats werd een bord geplaatst met informatie over de toelatingsvoorwaarden en op het terrein verzezen wegwijzers naar de geëigende stortplaatsen.

Er werd opnieuw een stortregister opgesteld, waarin nauwkeurig moet genoteerd, wanneer wie welke afval en hoeveel afval heeft gestort. De omheining rond de Hooge Maey werd hersteld, met een automatische slagboom bij de ingang.

In afwachting van een definitieve, werd een mobiele weegbrug opgesteld.

De 80 ha. grote stortplaats Hooge Maey, gelegen te Antwerpen aan de grens met Stabroek, bestaat al sinds 1967. Alhoewel er officieel enkel huishoudelijk afval en sinds 1976 ook niet-giftig industrieel afval mag gestort worden, is het al jarenlang een publiek geheim dat er ook regelmatig - uiteraard illegaal - toxisch afval terecht komt.

Er werden nieuwe storttarieven vastgelegd, en er is een boete voorzien van 100.000 fr. voor ongeoorloofd storten. Dit boetesysteem bestond vroeger ook al, maar werd toen - alhoewel er kandidaten genoeg waren - nooit toegepast. Het toezichthoudend personeel werd volledig vervangen en de exploitatie en bewaking zal gebeuren door mensen van het C.L.W., de Milieudienst, de Openbare Reiniging en de politie. De ambtenaar van het C.L.W., die konstant aanwezig is, zorgt tevens voor een opleiding van de mensen van de stadreiniging, zodat deze zelf in staat zullen zijn om stalen te nemen.

Vloeibaar afval mag nog slechts afgeleverd worden als het gestabiliseerd is, d.w.z. in blokken die bij regenweer niet kunnen uitlopen. Vloeibare en deegachtige produkten worden dus teruggestuurd.

Het is, zowel voor huisvuil als voor industrieel afval, verboden om dit te storten in de vijver op de stortplaats. Er werd tevens een aanvang gemaakt met het afdekken van bepaalde zones van de stortplaats. Tegen half maart moeten er afwateringsgreppels gegraven worden die aangesloten kunnen worden op het waterzuiveringsstation Antwerpen-Noord, dat tot nu toe nog niet heeft gewerkt.

Fraude

Bij het parket werd het verzoek ingediend om een gerechtelijk onderzoek in te stellen naar de frauduleuze praktijken (steekpenningen, sluikstorten, ...) die tot november vorig jaar welig tierden op de Hooge Maey. Het dossier van Agalev, dat mede de zaak aan het rollen had gebracht, werd overgemaakt aan de prokureur. Ook de stadssekretaris werd belast met een administratief onderzoek binnen de stedelijke dienst voor openbare reiniging. Eén van de mensen die er werkten zou maandelijks een 'bijverdienste' van 60 000 fr. gehad hebben.

Miljarden

Om de Hooge Maey volledig in te richten zoals de reglementering het voorschrijft, de bovengrondse sanering, rekent men op een investering van 800 miljoen frank. De stad kan hiervoor 60 % subsidie krijgen van het Vlaamse Gewest.

Dit cijfer van 800 miljoen zal echter ruim worden overtroffen voor de ondergrondse sanering. De kans is immers heel groot dat uit de resultaten van het VUB-onderzoek zal blijken dat de drinkwaterwinning van PIDPA en de private drinkwaterputten bedreigd worden door de giftige stoffen die er indertijd illegaal werden gestort en nu bezig zijn naar de grondwaterlagen door te dringen. De enige remedie zal dan zijn : afgraven van grote delen van het op de Hooge Maey gestorte materiaal.

Voor de kostprijs hiervan worden astronomisch hoge bedragen van 4 tot 5 miljard genoemd. Hopelijk zal het stadsbestuur de moed hebben om initiatieven te nemen om bedrijven die jarenlang illegaal gif hebben gestort, te vervolgen. De vraag is wel of men in staat zal zijn om te achterhalen wie wat heeft gestort, en vooral om daarvoor bewijzen op tafel te leggen. Op die manier zou men dan toch nog een fractie van de miljardenkosten kunnen recupereren. Van één ding kunnen we al zeker zijn : het zal niet de vervuiler zijn die betaalt, maar wel de gemeenschap.◀◀

Dirk Serneels.

KONTAINERPARKEN

Enkele maanden terug kondigde gemeenschapsminister voor leefmilieu, Jan Lenssens, via de geschreven pers een nieuw initiatief aan om recycling te bevorderen.

Naar het voorbeeld van het Westvlaamse Izegem kunnen er gemeentelijke containerparken voor huisvuil, met subsidie van de Vlaamse regering, opgericht worden. Zo'n park zou bestaan uit containers voor papier, glas, afbraakmaterialen, ijzer, rubberbanden, afvalolie, snoeihout, kwikbatterijen en vervallen geneesmiddelen. Het toezicht zou gebeuren door bijvoorbeeld een tewerkgestelde uit het derde arbeidskircuit. Dit initiatief kan alleen maar aangemoedigd worden daar er op deze manier meer afvalstoffen in de kringloop kunnen gebracht worden ten voordele van het leefmilieu.

Niettegenstaande dat leek het ons toch zinvol om eens verder te kijken dan onze neus lang is. Is het verantwoord om ettelijke miljoenen te pompen in parken waar de mensen de materialen zelf naartoe moeten brengen? Moeten we niet naar een planning op lange termijn die eruit bestaat dat de materialen huis aan huis worden afgehaald? Zijn de containerparken een blijvend iets of maken zij deel uit van een evolutie? Zo'n parken kunnen commercieel 'uitgebuit' worden, maar is de overheid daartoe in staat? De ervaring heeft ons geleerd dat dat maar zelden gebeurt. Zo moeten bijvoorbeeld sommige gemeenten betalen voor het plaatsen en ledigen van glasbakken terwijl dit voor anderen geen kosten met zich meebrengt en er soms zelfs geld aan overhouden. Bij containerparken gaat men ervan uit dat de mensen zelf komen en zich dus, elk afzonderlijk, verplaatsen. Energieverspilling?

Is het niet zinvoller om het huisvuil selectief huis aan huis op te halen?

KRINGLOOPCENTRUM

We gaan eens een kijkje nemen over de grens, namelijk in Nederland. De laatste jaren duikt daar het fenomeen 'kringloopwinkel' op. Dit zijn winkels waar de bevolking met allerlei materialen uit het huisvuil terecht kan. In zo'n winkel kan men ook tweedehandse spullen kopen en informatie bekomen. Sommigen organiseren huis aan huis ophalingen. Nederland telt op dit ogenblik ongeveer vijftig kringloopwinkels. Er zijn ook projecten die zich beperken tot één materiaal zoals de schillenboer en glasboer.

Deze initiatieven zijn gebaseerd op een nieuwe manier van denken, van een andere mentaliteit die niet berust op het commerciële winstprincipe, maar op de sociale baten en op een mooi en gezond milieu. Deze nieuwe manier van denken gaat ervan uit dat afval niet bestaat. Immers, tenminste 72 % van ons afval is opnieuw te gebruiken. Het afvalprobleem wordt nu nog als 'probleem' ervaren en geldt als zodanig als een sociale kostenfaktor. We betalen een hoop geld aan schijnoplossingen zoals storten, verkleinen en verbranden, die enkel en alleen het afval verwerken tot een

andere vorm van afval. Het afval wordt in deze nieuwe manier van denken als grondstof aanzien. Dus een sociale batenfactor! Sociaal-maatschappelijke facetten zijn:

- werkgelegenheid: een kleinschalige opzet, waarbij alle winst wordt geïnvesteerd in werkgelegenheid. Heel wat mensen kunnen weer een nuttige levenstaak vinden.

- sociale kontakten: door de kleinschaligheid van het opzet komt het kringloopcentrum dicht bij de bevolking te staan. De kontakten zijn niet koudzakelijk, maar meer persoonlijk. Ook kan men de mogelijkheid bieden aan jong en oud om te knutselen, praatje maken, cursus volgen, in- en verkoop van afgedankte spullen.
- sfeer en leefbaarheid in de gemeente: doordat de gemeente het werkterrein is, brengen de activiteiten een bepaalde gezelligheid in de wijk met zich mee, hetgeen niet gezegd kan worden van de vuilniswagen, deze werkt meer deprimerend want zo wordt afval als negatief en waardeloos ervaren.

Men kan zich de vraag stellen of men via deze privé-initiatieven niet de rendabele fracties uit het huishoudelijk afval haalt zodat de overheid met de rest blijft zitten? Moet het verwerken van huisvuil in overheidshanden

blijven of worden de privé-initiatiefnemers verplicht om ook de minder of niet rendabele materialen op te halen ?

SELEKTIEVE INZAMELING

We hebben het nu gehad over kontainerparken en kringloopcentra, beide een vorm van selectieve inzameling, maar wat zijn nu de voor- en nadelen van scheiding aan de bron ?

voordelen :

- de hoeveelheid nog te verwerken afval verkleint. Dus milieuvuiling en besparingen op het vlak van verwerking.
- vermindering van de te delven grondstoffen en dus ook van de daarmee gepaard gaande hinder.
- financieel voordeel door de verkoop van opgehaalde materialen.
- energiebesparing daar de fabricage van gerecupereerde producten minder energie vraagt dan wanneer men met maagdelijke grondstoffen werkt.
- werkgelegenheid door het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen bij de inzameling, behandeling en verwerking.
- de gerecupereerde materialen zullen minder verontreinigd zijn daar de scheiding aan de bron gebeurt.
- men kan experimenteren met één materiaal in een wijk en indien de resultaten bevredigend zijn, dit uitbreiden naar heel de gemeente.
- selectieve inzameling is veel flexibeler dan mechanische scheiding na inzameling.
- daar er beroep gedaan wordt op de bevolking bevordert men een mentaliteitsverandering ten voordele van het leefmilieu.
- positieve invloed op de verdere huisvuilverwerking (bijvoorbeeld verlenging van de levensduur van de hamers van een verkleiningsinstallatie).

Wat zijn de nadelen ?

- het kan ook negatief zijn voor de verdere verwerking van het huisvuil (voorbeeld : het calorisch vermogen van het huisvuil daalt door ophaling van papier en karton, wat nadelige gevolgen heeft voor de verbranding).

- de bevolking zal nooit volledig meewerken en er zal dus altijd een deel van de terugwinbare produkten verloren gaan.
- bijkomende kosten voor ophaling en transport.
- Is het verantwoord de verwerking van huisvuil op de rug te schuiven van de huisvrouwen (-mannen) die uiteindelijk de materialen zullen moeten scheiden ?

PILOOTPROJEKT ?

De milieuvereniging Evergreen uit Lier plant het opstarten van een kringloopcentrum in de zin van het Nederlandse voorbeeld. Tot hiertoe zijn er al een twintigtal materialen gevonden die voor ophaling in aanmerking komen. Papier en karton, non-ferrometalen (blikjes, aluminiumfolie, kroonkurken, zink van de dakgoot, e.d.), ijzer, frituurvet en -olie, lompjes, ongeschilderd hout, kaarsvet (stompjes, e.d.), verfresten, röntgenfoto's, autobanden, motorolie, snoeihout, etensresten, glas, fotonegatieven, fixeers, kerstbomen, kwikbatterijen en -thermometers, tweedehandse spullen (speelgoed, boeken, meubelen, huisraad,...), en klein chemisch afval (bestrijdingsmiddelen, verfresten, oplosmiddelen, spuitbussen, TL-buizen, vervallen geneesmiddelen, oude viltstiften, alle soorten lijmen, lege batterijen, oude kosmetika, chroompoets, uitgedroogde schoensmeer,...) zijn de produkten die tot hiertoe in aanmerking komen. De verwerking van sommige zoals glas en papier zijn gekend, de anderen vragen om toelichting. Frituurvet wordt verwerkt tot zeep of gebruikt in veevoeder. Tweedehandse spullen zullen worden verkocht aan een winkel of op de rommelmarkt. Eventueel zou er in een later stadium een winkel voor zulke spullen kunnen worden geopend. Hier zou men dan ook materialen kunnen inleveren, kringlooppapier en stickers kopen en informatie verkrijgen. Men zou er ook zelf gefabriceerde kaarsen, gemaakt van de ingeleverde stompjes, kunnen verkopen. Het ongeverfde hout kan gebruikt worden om het magazijn in de winter, eventueel gedeeltelijk, te verwarmen (houtkachel). Een magazijn is nu eenmaal vereist daar er materialen zullen moeten worden opgeslagen. Voor het opknappen van tweedehandse spullen en het onderhoud van materiaal en meubilair kan men o.a. de verfresten gebruiken. Onder verfresten verstaan wij halfvolle potten met slechts een likje in. Wat het glas betreft zal geprobeerd worden om het te verwerken zonder dat het stuk moet (energieverspilling). Voor wijnflessen is er al iemand gevonden. Er moet steeds op toegezien worden dat de verwerking op een milieuvriendelijke wijze gebeurt. Daar er altijd mensen zullen zijn die niet kunnen wachten op de ophaaldag om hun materialen in te leveren door bijvoorbeeld plaatsgebrek, zal de mogelijkheid bestaan om deze zelf te brengen of te komen laten ophalen. Er zou ook een ophaalronde georganiseerd

worden voor de middenstand. Hierbij denken wij vooral aan karton (verpakkingsmateriaal van winkels e.d.) en glas (wijn- en andere flessen van feestzalen e.d.). Daar je de mensen niet mag overdonderen met het bijhouden van een twintigtal materialen zou Evergreen beginnen met een maandelijks ophaling van papier en glas. Deze worden namelijk al in beperkte mate bijgehouden (papierslagen & glasbakken).

De problemen om in Lier een kringloopcentrum op te starten liggen op het vlak van arbeidskrachten, er wordt gedacht aan DAC-ers en/of BTK-ers, en het bijeen krijgen van een startkapitaal voor de aankoop van een kleine vrachtwagen, huur magazijn, e.d. Op lange termijn zou het mogelijk kunnen zijn dat betaalde werkkrachten in dienst worden genomen.

PRODUKTIE

De vraag blijft of we met al deze recyclageprojecten niet aan symptoombestrijding doen? Zou het niet beter zijn om de grootste veroorzaker van afval, nl. de produktie, aan banden te leggen ?

Men zou bijvoorbeeld gewone batterijen kunnen verbieden en deze vervangen door herlaadbare, wat technisch mogelijk is. Hetzelfde geldt voor de PET-fles die de laatste jaren de afvalberg is komen vergroten. De Vlaamse executieve heeft die bevoegdheid (dekreet van 2 juli '81, hoofdstuk II), de vraag is alleen of de politieke wil er is ? Zal de Vlaamse executieve zwichten voor de druk van de industrie of daadwerkelijk iets doen voor ons leefmilieu en dat van onze kinderen ?

Wie meer informatie wil over kringloopcentra kan terecht bij de milieuvereniging Evergreen V.Z.W. die bezig is met het samenstellen van een dossier.

Evergreen, Van Boeckellaan 52, 2500 Lier (03/489.08.05)

BESLUIT

Kontainerparken zijn een stap in de goede richting, maar de voorkeur moet toch gegeven worden aan kringloopcentra. Gelijklopend zou dan ook aan de produktie moeten gesleuteld worden.

Koen Goemans

brieven

MEST

In Konfrontatie van 16 december '84 heeft volksvertegenwoordiger Van Velthoven volledig gelijk, wanneer hij verklaart dat CVP en Boerenbond de plak zwaaien bij ons leefmilieu vooral wat betreft de varkensaal en koemest, die hier in onze beken stroomt.

Ik heb minister Lenssens verscheidene malen er op gewezen per brief hoe de toestand hier is. Het is katastrofaal te noemen, geen enkele landbouwer heeft een lozingsvergunning, ze leggen buizen vanaf hun beerput (als ze er één hebben) tot aan de beek.

Een niet te onderschatten hoeveelheid aan vuillast (varkensmest en koemest) in onze waterlopen is afkomstig van rechtstreekse lozingen van mengmest, hetzij door aflopen van stallingen naar gracht of beek, hetzij door het leeglopen van vakuümtanks in de beek (aldus minister Lenssens).

Waarom neemt minister Lenssens dan geen maatregelen ; omdat hij angst heeft van een stem ? De volksvertegenwoordiger (tas)

gaat voor de gezondheid van de mensen en dieren en vissen.

Wat moet men denken, als de sproeier zijn tank met overschot en al de beken laat inlopen. Het is niet alleen de vis die sterft, maar de koeien drinken toch van dat water we zouden kunnen spreken van vergiftigde melk of boter. Het is ook bewezen dat koeien vroegtijdig hun kalf hebben afgeworpen door het drinken van dat water.

Op 18 juni '84 heb ik telefonisch klacht neergelegd bij WZK van het kustbekken. Als antwoord van een vrouw kreeg ik te horen : ze zijn in vergadering ; waarop ik antwoordde : ik zal nota nemen en overmaken aan minister Lenssens. Direkt kreeg ik een man aan de telefoon, die verklaarde, dat ze te veel werk hadden, met het waterzuiveringsstation in Wulpen. Direkt heb ik de telefoon toegeklapt. En aan Lenssens verklaren ze dat ze iedere oproep beantwoorden en onderzoeken, wat ik bij mijn weten onwaarheid noem ; wie houden ze dan voor de gek.

Bij ons moeten we geen zuiveringsstations ➤

GROEN-FASCISME

Naar aanleiding van de publikatie van F. Zwitsers boek 'Mellie Uyldert, de onbegrepen wijze maagd' in september '84, betreur ik het ten eerste dat in Milieurama nog geen opening is gemaakt tot discussie over extreem-rechtse tendenzen in de 'alternatieve' beweging.

De natuurbeschermingsbeweging, als onderdeel van laatstgenoemde stroming, moet niet alleen méér (politieke) actie voeren tegen dreigende milieuverloedering, maar moet ook neo-fascistische trends bestrijden. Hiervoor is echter grote waakzaamheid en bezinning noodzakelijk. Het fascisme dat de huidige milieubeweging begint te infiltreren is géén direkt zichtbaar (grof) geweld van clubs als VMO, WNP enz. het gaat hier om een soort okkult fascisme dat gekamoufleerd als ekologie, 'bionisme', astrologie, holisme, 'bouw-biologie' enz. op een subtiele manier werkzaam is en waar ook nuchtere, kritisch-denkende of realistische milieubeschermers gevoelig voor kunnen zijn.

Om tot een toekomstperspektief te komen wil de Vlaamse milieubeweging haar werking sinds 1970 analyseren en evalueren. Dat is nodig, doch daarnaast mag ze niet vergeten hoe een 'groene beweging' zich in zware krisistijden zoals nu, kan verkopen aan de

duivel. Tussen de twee Wereldoorlogen in was er in Duitsland eveneens een 'natuристische' stroming, o.m. bestaande uit voeding-reform, bio-teelt, nudisme, alternatieve geneeskunde, geheelonthouding, natuur- en dierenbescherming. In het kader van het heersende pangermanisme, de nationale wraakgevoelens t.o.v. het buitenland en de toenmalige socio-ekonomische crisis, wist de vegetariër, niet-roker en geheelonthouder Hitler deze stroming in het nazisme te drijven ; de groene jongens en meisjes deden gewillig mee

Heden ten dage zien we een gelijkaardige toenadering tussen okkult-magische kulturen, mystiek-esoterische scholen (die b.v. superrastheorieën verkondigen ; waar Hitler & Co destijds lid van waren) en de ruime milieubeweging. Het kennen van de nazi-ontstaans-geschiedenis is niet voldoende om het sluipende neo-fascisme de kop in te drukken. Waarschijnlijk kunnen we de fasci-natie voor het okkult fascisme slechts breken wanneer we echt spiritueel gaan leven waarbij we enkel onze eigen intuïtie en ons verstand volgen.

HOPELIJK IS DIT DE AANZET TOT EEN BREDE EN DIEPGAANDE DISKUSSIE.

Willem van den Panhuysen
1930 Zaventem

meer hebben, enkel nog de riolen aansluiten het duurt nu al 7 à 8 jaar en nog is dat niet klaar. Fabrieken bestaan hier niet ; het is toch simpel om die buizen bij de boeren weg te nemen dat kost aan de staat geen geld.

Als men bedenkt dat er nu 3.000.000 varkens zijn in West-Vlaanderen en ieder varken geeft 15 l. mest per dag, neem nu de helft op het land en de rest in het water.

De klap op de vuurpijl die men ons geeft, als vissers, is het betalen van 550 fr. voor oppervlakte water, en er staat amper 20 cm. water op.

Het wordt hoog tijd dat we een nieuwe minister krijgen die geen angst heeft van partijpolitiek of de Boerenbond (geef ons M. Galle).

Georges Wulleman Smis
Lo Reninge 8180

LENSSSENS KAN PP NIET AAN

Tot nu toe (ik schrijf dit op 31 dec. 84, jawel) heeft Lenssens (die zich toch minister voor het leefmilieu laat noemen) nog niks van zich laten horen, en dat is niet lief. Hij moet immers nog altijd PP sluiten. Tot nu toe produceert PP stankgolven ; enkele bekende golven lieten een spoor na tot (Diest -- Leuven --) Brussel of tot (Turnhout -- Antwerpen --) Nederland of tot (Laakdal -- Geel --) Kasterlee, enz.

Mag ik eraan herinneren dat Lenssens de exploitatievoorwaarden van PP 'de beste van Vlaanderen, België of Europa' noemde, terwijl BELT die altijd al w-a-a-r-d-e-l-o-o-s vond. Toch moest de minister die voorwaarden verstrengen. Met die super-voorwaarden zorgde PP nochtans verder voor hinder en op 12.12.84 ging de stank dus op stap tot Geel en Kasterlee. De politie stelde 'felle reukhinder in gans het centrum' van Tessenderlo vast en in verscheidene wijken. 'Stelde ... vast !'

Ook bij de politie van Laakdal, van Geel en van Kasterlee liepen 'diverse klachten van stankhinder' binnen. En welke maatregelen neemt Lenssens ?

Op 14.12.84 vragen burgemeester en schepenen met aandrang aan minister Lenssens Phillips Petroleum te sluiten :

- gezien de ernstige hinder die zich blijft voordoen,
- gezien de niet spontane melding,
- gezien het stankincident van 12 december ll. aantoonde dat de installaties van het bedrijf bepaalde merkaptanen-emissies niet tijdig kunnen detekteren, zodat maatregelen om de emissies te voorkomen onmogelijk blijven'.

Misschien is Lenssens nog altijd riet aan

het planten in Bokrijk, zodat hij geen tijd vindt om iets van zich te laten horen ? In elk geval dringt het schepenkollege op 19.12.84 in een nieuwe brief aan op antwoord. En het kollege voegt kopies bij : van nieuwe klachten, van het verslag van de politiekommissaris. Die schrijft dat op 19.12.84 'een erg hinderlijke geur' waar te nemen is 'buiten en in de woning' van weer een slachtoffer.

Zoals gebruikelijk weet PP van niks, en de minister neemt daar genoeg mee. En dat is niet lief.

Wie daaruit besluit dat PP van Lenssens mag doen wat het wil, slaat spijkers met koppen. Zo moesten er op het bedrijf op 1 april 84 (nee, dat is géén grap) twee automatische kontinue meetstations operationeel zijn ... Pas 1½ maand later was de wet nageleefd. Zou de minister een boze blik naar het bedrijf werpen, omdat het de super-voorwaarden naast zich neerlegt ? Het wordt helemaal te gortig als PP de stankhinder niet meldt. Nochtans - je kan het raden - volgens de super-voorwaarden moet het bedrijf de overheid verwittigen. Bovendien hebben de peperdure en fonkelnieuwe meetstations de stank niet vastgesteld, maar wel de arbeiders ; en dat NADAT van overal klachten binnenliepen en de burgemeester dus bij PP naar verklaringen vroeg.

Mag ik PP zelf eens citeren ? Half oktober 1979 plaatste de multinational een advertentie met ... grazende koeien en de (uitdagende ?) tekst : 'Het leefmilieu kan Phillips Petroleum geen moer schelen.' In kleinere letters beleeft het bedrijf zijn 'zuiverheid'. En wat kon je nog lezen ? 'Wij zijn fier op onze prestaties en op onze naam, en vol ongeduld om te bewijzen dat wij een goede geur en een waakzaam werkgever zijn'.
Je moet maar durven !

Ach, er is maar één zinnige oplossing. Zolang PP er is, zal er stank zijn, met gelijk welke voorwaarden : gewone of super.
Daarom : PP moet dicht !

HERMANS Ward
Voorzitter BELT
3980 TESSENDERLO

Alfabetische lijst auteurs

BALLASINA Donato	Amfibieënverdriet	6	p.10-14
CRIEL Dirk	Otters tegen 1988 uitgestorven ?	1/2	p. 4- 6
DE COSTER Marc	Landschapsparken : kansen voor een aangepast ruimtelijk beleid in het landelijk gebied	12	p. 7- 9
DE JONG Roel	Het reorganisatieplan: reorganisatie N.M.B.S., aanslag of verbetering	3	p. 4- 7
DEPAEPE Marc	Er is wijn en Wijn: over biologische wijnbouw	9	p.12-15
GERENE Paul	Last over wateroverlast: neen aan de stormstuw	5	p. 7- 9
GRAULS Lieve	Europees manifest	5	p.17-18
GRAULS Lieve	Verkeerskampanje Zone 30	1/2	p. 7- 9
HARLE Nigel	Tritium in het drinkwater	10	p.17-20
KIRSCH-VOLDERS M.	Kan dieet kanker vermijden ?	12	p. 3- 5
LOOTENS Herman	Carajas, het project	10	p.14-15
MARCHAND Philippe	Bond Beter Leefmilieu-delegatie bij minister Akkermans	10	p. 29
MITRA Sanjay	Projekt tijger : de voors en tegens	5	p.20-23
PALLEMAERTS Mark	Zure neerslag : het beleid onder de loep	4	p. 4- 8
POTE Romain	Verkeerskampanje Zone 30	1/2	p. 7- 9
PUYPE Marnieks	De lookadem van de Ruzettelaan	11	p. 8-12
SCHELSTRAETE Johan	De geluidswet inzake luchtverkeer	1/2	p.11-14
SCHELSTRAETE Johan	Het reorganisatieplan : 1984, het jaar van verkeersarmoede	3	p. 7-12
SERNEELS Dirk	De Noordzee, laat ze leven !	10	p. 3- 9
SERNEELS Dirk	Vliegass : probleemaflval of grondstof ?	3	p.15-19
SERNEELS Dirk	Zuivere zuivel ? Over melk en aflatoxine	6	p. 4- 7
SMITS Rob	De degradatie van het Rijnecosysteem	12	p.11-14
STAES Paul	Het struktuurplan : aanzet of scherm ?	5	p.11-15
STEENKISTE Guido	De Bond 2 X bij Lenssens	9	p.16-18
STEENKISTE Guido	Front tegen Doel en Chooz	1/2	p.15-17
STEENKISTE Guido	Het Martens tribunaal	7/8	p.10-13
STEENKISTE Guido	De tweede adem van de milieubeweging in Vlaanderen	11	p.14-17
VAN DONKELAAR P.	Kwaliteit als alternatief voor onbeheerste groei	4	p.12-19
VAN HOVE Eric	De lookadem van de Ruzettelaan	11	p. 8-12
VAN MELKEBEKE Dirk	De Noordzee : laat ze leven !	10	p. 3- 9
VERSCHA EVE L.	Genetisch gevaarlijke stoffen in het milieu	10	p.10-12
VERSCHA EVE L.	Pesticiden uitvoeren	11	p. 4- 6
VERVAECKE Jan	De natuurbeschermingsbeweging op de weegschaal	12	p.20-21
N.N.	Aktiefront ontwerp-dekreet Akkermans : deuren tot willekeur staan open	9	p. 4- 6
N.N.	Last over wateroverlast : potpolder of stormstuw ?	5	p. 4- 6
N.N.	Mexiko-city : een ekologisch Hiroshima ?	9	p.19-20
N.N.	Moet het Floordambos dan toch verdwijnen ?	11	p.19-20
N.N.	Op de wip : de Oudenaardse vestingen ?	7/8	p. 4- 7
N.N.	Stop de A 24 ! Isis-Eksel verzamelt al de partijen achter eenzelfde standpunt	9	p. 4- 6
N.N.	Verzekering van kerncentrales	7/8	p.22-26
N.N.	De Zwinduinen : toch een marinahaven ?	7/8	p.15-19

Systematische indeling van de artikels

1. Luchtverontreiniging

Mark Pallemmaerts

Zure neerslag : het beleid onder de loep

4 p. 4- 8

2. Watervverontreiniging

Nigel Harle

Tritium in het drinkwater

10 p.17-20

Dirk Serneels & Dirk

De Noordzee : laat ze leven !

10 p. 3- 9

Van Melkebeke

De degradatie van het Rijnecosysteem

12 p.11-14

Rob Smits

3. Geluidshinder

Johan Schelstraete

De geluidswet inzake luchtverkeer

1/2 p.11-14

4. Afvalproblematiek

Dirk Serneels

Vliegias : grondstof of probleemafval

3 p.15-19

5. Natuurbescherwing

Marc De Coster

Landschapsparken : kansen voor een aangepast

12 p. 7- 9

ruimtelijk beleid in het landelijk gebied

5 p. 7- 9

Paul Gerene

Last over wateroverlast : neen aan de stormstuw !

10 p.14-15

Herman Lootens

Carajas, het projekt

10 p.29

Philippe Marchand

Bond Beter Leefmilieu-delegatie bij minister

5 p. 4- 6

Akkermans

11 p.19-20

N.N.

Last over wateroverlast : potpolder of stormstuw

7/8 p. 4- 7

N.N.

Moet het Floordambos dan toch verdwijnen ?

9 p. 4- 6

N.N.

Op de wip : de Oudenaardse vestingen

7/8 p.15-19

N.N.

Stop de A 23 ! Isis-Eksel verzamelt al de par-

6 p.10-14

tijen achter eenzelfde standpunt

1/2 p. 4- 6

N.N.

De Zwinduinen : toch een marinahaven ?

5 p.20-23

6. Dierenbescherwing

Donato Ballasina

Amfibieënverdriet

1/2 p. 4- 6

Dirk Criel

Otters tegen 1988 uitgestorven ?

5 p.20-23

Sanjay Mitra

Projekt tijger : de voors en tegens

7. Kernenergie

Guido Steenkiste

Front tegen Doel en Chooz

1/2 p.15-17

N.N.

Verzekering van kerncentrales

7/8 p.22-26

8. Ruimtelijke ordening

Paul Staes

Het struktuurplan : aanzet of scherm ?

5 p.11-15

N.N.

Aktiefront ontwerp-dekreet Akkermans : deuren

9 p. 4- 6

tot willekeur staan open

9. Verkeer en openbaar vervoer

Roel de Jong

Het reorganisatieplan : reorganisatie N.M.B.S.,
aanslag of verbetering ?

3 p. 4- 7

Lieve Grauls &

Verkeerskampanje Zone 30

1/2 p. 7- 9

Romain Poté

Het reorganisatieplan : 1984, het jaar van de
verkeersarmoede

3 p. 7-12

Johan Schelstraete

10. Voeding

M. Kirsch-Volders

Kan dieet kanker vermijden ?

12 p. 3- 5

Dirk Serneels

Zuivere zuivel ? Over melk en aflatoxine

6 p. 4- 7

11. Gevaarlijke stoffen

L. Verschaeve

Genetisch gevaarlijke stoffen in het milieu

10 p.10-12

L. Verschaeve

Pesticiden uitvoeren

11 p. 4- 6

M. Kirsch-Volders

Kan dieet kankervermijden ?

12 p. 3- 5

12. Milieubeleid

Lieve Grauls

Europees manifest

5 p.17-18

Guido Steenkiste

De Bond 2 X bij Lenssens

9 p.16-18

Guido Steenkiste

Het Martens tribunaal

7/8 p.10-13

13. Milieubeweging

Guido Steenkiste

De tweede adem van de milieubeweging in
Vlaanderen

11 p.14-17

Jan Vervaecke

De natuurbeschermingsbeweging op de weegschaal

12 p.20-21

14. Varia

Marnieks Puype &

Eric Van Hove

P. Van Donkelaar

N.N.

N.N.

De lookadem van de Ruzettelaan

11 p. 8-12

Kwaliteit als alternatief voor onbeheerste groei

4 p.12-19

Er is wijn en Wijn : over biologische wijnbouw

9 p.12-15

Mexiko-city : een ekologisch Hiroshima ?

9 p.19-20

15. Portret

Vereniging voor milieu-educatie provincie Antwerpen (V.M.P.A.)

World information service on energy (W.I.S.E.)

Maaslandse milieu actie (MaMa)

Stichting Omer Wattez (S.O.W.)

Jeugdbond voor natuurstudie en milieubescherming (J.N.M.)

Durme

Zenne en Zoniën

Werkgroep-Water

Elcker-ik federatie milieuwerkingen

Nationale campagne bescherming roofdieren

Beter Leefmilieu Tessenderlo (Belt)

1/2 p. 26

3 p. 26

4 p. 26

5 p. 30

6 p. 22

7/8 p. 38

9 p. 30

10 p. 30

11 p. 30

11 p. 30

12 p. 30

JOUW ABONNEMENT OP MILIEURAMA HELPT DE BOND BETER LEEFMILIEU EEN FLINK STUK VOORUIT.

Door een abonnement op Milieurama aan te gaan, geef je een pak waardevolle milieuinformatie en draag je bij aan onze succesvolle acties. Als koepel van de Vlaamse milieuverenigingen heeft de Bond zijn werking enorm uitgebreid en dat kost geld ... veel geld.

Milieurama brengt maandelijks, 35 blz. dik, actuele informatie over de milieuproblematiek. Korte berichten, publikaties, milieukalender ... en we beperken ons niet tot Vlaanderen, ook Europa en de Derde Wereld komen aan bod. Een abonnement op ons opiniemaandblad Milieurama kost slechts 300 fr. ... uiteraard op kringlooppapier. Stuur dit op of bel even : 02/230.94.10.

DE BOND BETER LEEFMILIEU STEUNEN.

KLEINE MOEITE.

HARD NODIG.

BOEKENWINKEL

Onder meer de hieronder vermelde publikaties zijn nog steeds bij de Bond Beter Leefmilieu verkrijgbaar (voor een volledige lijst : zie Milieurama 1984/12). Ze zijn te bestellen door storting van het vermelde bedrag (+ verzendingskosten) op rekening 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, met vermelding van het (de) gewenste boek(en).

HET BEDREIGDE ZEEMILIEU : DE NOORDZEE (Tjeerd van Weering & Kees Kramer)

Allerlei menselijke activiteiten zijn er de oorzaak van dat het vernietingsproces van het leven in onze zeeën onrustbarend is toegenomen. Hierdoor wordt uiteindelijk alle leven op onze planeet ernstig bedreigd. Dit boek laat zien wat er allemaal speelt en welke gevolgen dat heeft, speciaal dan voor de Noordzee : vervuiling, scheepvaart, visserij, olie- en gaswinning, militaire activiteiten, kunstmatige eilanden, ...

Uitgegeven door Stichting Ekologie en Stichting Werkgroep Noordzee ; 120 blz. ; met talrijke foto's en kaarten.

250,- fr. (+ 18,- fr.)

MEMORANDUM VOOR EEN SCHONE NOORDZEE

Schetst de maatregelen die er nodig zijn om de Noordzee effectief te beschermen tegen de vele gevaren die haar bedreigen : verontreiniging door schepen, dumping en verbranding van chemisch afval, vervuiling via rivieren en via de atmosfeer, vervuiling bij gas- en oliewinning, olierampen, zandwinning, inpoldering, overbevissing, ...

Uitgegeven door de Bond Beter Leefmilieu - Vlaanderen ; 28 blz.

60,- fr. (+ 13,- fr.)

ONBEPERKT HOUDBAAR : EEN TOEKOMST MET DUURZAME ENERGIE (Kornelis Blok)

Dit boek tracht een antwoord te geven op de vraag of energievoorziening gebaseerd op alternatieve energiebronnen te realiseren is. Er wordt nagegaan hoe het energieverbruik in woningen, in de dienstensektor, in de industrie, en bij transport kan worden teruggedrongen. Dan volgt een bespreking van wind- en zonne-energie, energie uit water en uit afval, energiegewassen en aardwarmte ; hierbij wordt rekening gehouden met bescherming van natuur, milieu en landschap. Ook de knelpunten op economisch en organisatorisch vlak in de samenleving worden behandeld.

Uitgegeven door Stichting Natuur & Milieu ; 162 blz. ; met schema's en tabellen.

250,- fr. (+ 25,- fr.)

EEN GIFGOLF OVER DE DERDE WERELD (Ronald Gerrits)

Bespreekt het duistere wereldje van pesticidenfabrikanten en multinationals, en meer bepaald hun ongezonde neigingen om zowel hun produktie-eenheden als hun afzetmarkt te verplaatsen naar de Derde Wereld, waar de veiligheidsnormen veel soepelder zijn. Dat dit wel eens tot katastrofes kan leiden, daar is Bhopal een bewijs van ; een ramp die waarschijnlijk niet de laatste in zijn soort is. Dat menen we tenminste te mogen besluiten uit dit boek.

Uitgegeven door Stichting Mondiaal Alternatief ; 90 blz. (A4).

350,- fr. (+25,- fr.)

Ik geef : Naam

Adres

Postcode

Plaats

Op als abonnee van Milieurama en stort 300,- fr. op rekeningnummer 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, met vermelding 'GESCHENK MILIEURAMA'.

Afzender : Naam

Adres

Postcode

Plaats

Het decembernummer en een schenkaart worden mij onmiddellijk toegestuurd. De volgende nummers worden uiteraard rechtstreeks naar de nieuwe abonnee gezonden.

flitsen

► In Nederland pleit de Brabantse Milieufederatie voor het afgraven van alle zogenaamde 'assewegen', die verhard zijn met zinkassen uit fabrieken in Nederland en België en zeer hoge concentraties van zware metalen zoals zink, koper, lood en kadmium bevatten. Deze metalen komen in de grond terecht, in het grondwater en in de planten op de bermen.

► Volgens de Amerikaanse wetgeving moet de regering de hoeveelheid vis die een land in Amerikaanse territoriale wateren mag vangen, halveren als het de bepalingen van de Internationale Walvis Commissie (I.W.C.) niet nakomt.

Japan wordt echter niet bestraft bij overtreding omdat het beloofde na 1988 de IWC-bepalingen na te leven.

► Bij het vissen op zeeën en oceanen raken heelwat visnetten stuk of verloren. Vooral de plastic netten zorgen voor de dood van duizenden vogels en vissen omdat ze erin verstrikt raken of het beschouwen als voedsel.

Volgens het WWF dreigt dit fenomeen uit te lopen tot een ware ramp.

► Vormen kerncentrales tijdens het gebruik al een groot probleem, wat we ermee moeten aanvangen als ze aan het eind van hun bestaan zijn, weten we helemaal nog niet.

Het is in elk geval problematisch.

De kosten van de ontmanteling zouden de oorspronkelijke bouwkosten wel eens kunnen overtreffen.

► Volgens het milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) bedreigt woestijnvorming, waarbij de produktieve gebieden veranderen in onbruikbare vormen, ongeveer 3 % van het landoppervlak en ± 20 % van de wereldbevolking.

Dat komt neer op zo'n 117 miljoen vierkante km. waar ruim 800 milj. mensen wonen. Jaarlijks, zo meldt UNEP, komt er ± 6 miljoen hektare woestijn bij.

► De bedding van de Dijle en de IJse te St-Joris-Weert diende te worden uitgebaggerd om een vlotte doorstroming van het water te verzekeren. Bij de Dijle werden daarbij de oevers ingekleed met schanskorven over een lengte van honderden meters. Deze schanskorven wijzigen de natuurlijke oeverstructuur op een drastische manier.

Te Neerijse werd de IJse, aan de monding in de Dijle, ook 'grondig' geruimd met als gevolg de volledige vernietiging van de natuurlijke begroeiing over een afstand van honderden meters en ongeveer vijf meter breedte. Nochtans loopt een weg op de andere oever zodat machinale ruiming van het riviervlakte mogelijk is.

► Het C.V.P.-S.P.-kollege van Beersel gaat binnenkort in 25 straten de maximumsnelheid voor wegverkeer beperken tot 30 km per uur. Dat zal, doelbewust, gebeuren zonder de goedkeuring van verkeersminister De Croo.

► De Britten stoppen met het storten van radio-actief afval in de Atlantische Oceaan tot alle andere mogelijkheden om het op te slaan of kwijt te raken zijn bekeken. Dit gebeurde na het verschijnen van een onafhankelijk rapport over de gevolgen voor het milieu van het storten van radio-actief afval in zee.

► Woensdag 12 december trof de zoveelste stankgolf de streek van Tessenderlo. In een brief gericht aan minister van leefmilieu Lenssens, eist het kollege van burgemeester en schepenen van Tessenderlo de sluiting van het bedrijf Phillips Petroleum.

► De Amerikanen willen het gebruik van genetisch gemanipuleerde organismen bij de bestrijding van ziekten en plagen in de landbouw, controleren. De Amerikaanse National Institutes of Health gaan de effecten van het gebruik van deze organismen op het milieu bestuderen.

► Amerikaanse geleerden hebben plantengroei in zee ontdekt op een diepte van 275 meter. Deze algen groeien bij een lichthoeveelheid van 0,0005 procent. Voor het menselijk oog betekent dit stikdonker.

► Wanneer in stilte opeengehoopte schade door vervuiling een kritiek niveau bereikt bij bomen, kunnen zij abrupt bezwijken. Bomen, die nu lijden onder deze milieustress, kunnen alleen behouden blijven door snelle en permanente reductie van de vervuiling.

► Het Grasbos te Molenstede is een prachtig landschappelijk gebied in de fusie Diest. In het niet verkwavelde deel heeft een eigenaar kappingen laten uitvoeren. Het schepenkollege liet deze niet-vergunde werken stilleggen. ►►

► WWF afdeling Oostenrijk, diende klacht in tegen de Oostenrijkse autoriteiten omdat ze van plan zijn verder te gaan met de bouw van een krachtcentrale op de Donau bij Wenen.

Het projekt zou een ernstig risico inhouden voor de kwaliteit van het drinkwater voor de inwoners van Wenen. Tevens wordt het laatste restant van een uniek type vloeibos in Europa vernietigd.

► 2.000 tot 3.000 mensen werden geëvacueerd nadat ammoniak uit een gesprongen slang ontsnapte tijdens het lossen van een tankauto bij de Ucamsafabriek op een kilometer of drie ten oosten van Matamaros in Mexico.

► Mensenvlees is zo vervuild dat konsumptie ervan afgeraden moet worden. Gemiddeld bevat het vetweefsel van de mens in onze omgeving 2,59 mg DDT. In dierlijk vet is max. 1,25 mg DDT toegestaan. Dit volgens het Nederlandse Milieuedukatie en Voorlichtingscentrum De Kleine Aarde.◀◀

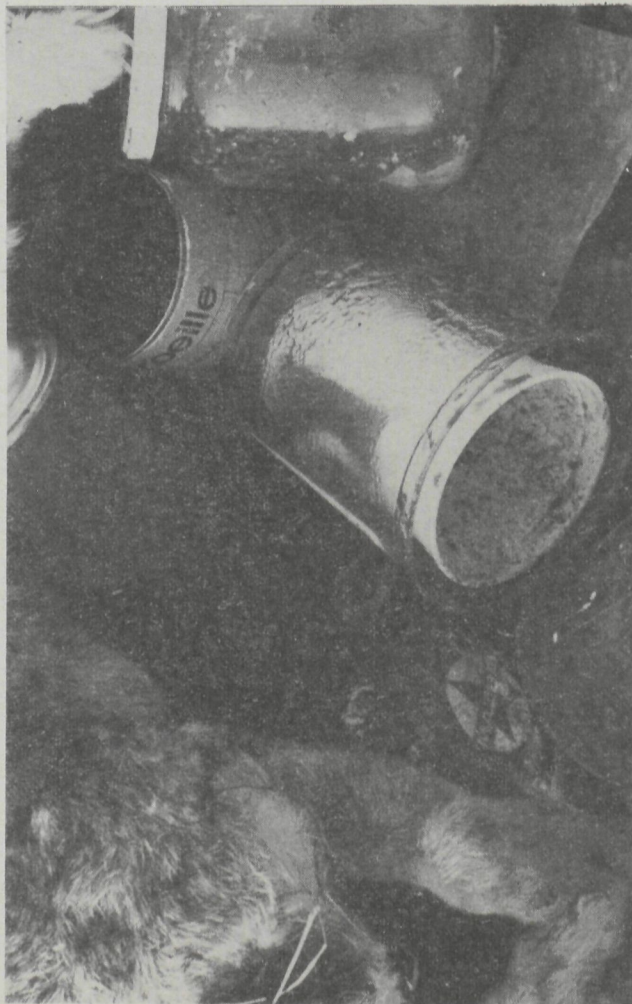
DE BOND EN AFVAL ...

Afval is voor de milieubeweging steeds een bijzonder aandachtspunt geweest : hoeveel onder ons zijn niet als natuurminnende wandelaar in de aktiesloffen geschoten bij het zien van een sluikstort hier of daar in een mooi hoekje ?

Zo ook nu : het lijkt erop dat de afvalproducerende machine die onze samenleving geworden is, haar eigen afvalberg niet meer de baas kan : de doldraaiende machine dreigt verstopt te raken, getuige de recente afvalschandalen en alarmkreten van hoge OVAM-ambtenaren.

Ook binnen de Bond Beter Leefmilieu rommelt het : groepen ten lande vragen aktie om het probleem ten gronde, preventief, aan te pakken. De Werkgroep Milieudefensie buigt zich al een tijdje over het afvalprobleem: momenteel is men daar klaar met een discussie-nota over afval waarin de krachtlijnen van een afvalbeleid zoals het volgens de milieubeweging zou moeten. De bedoeling is dat het huidige beleid en de opties van OVAM gekonfronteerd worden met deze opties, na bespreking binnen de milieubeweging zelf.

In een eerste fase wenst Milieudefensie dat deze nota bediscussieerd wordt. Wie als groep bezig is met afval en interesse heeft om in breed samenwerkingsverband onder de vleugels van de Bond Beter Leefmilieu, de aktie rond afval mee te helpen opzetten, kan de diskussietekst bekomen op het sekretariaat. Aarlenstraat 25, 1040 Brussel. Tel. 02/230.94.10.

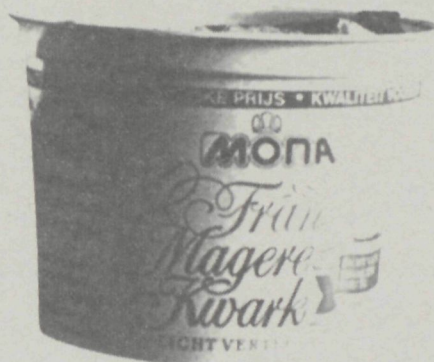

DVM

KUNSTSTOFFEN VERPAKINGSMATERIALEN

Polyvinylchloride

Polystyreen

Polytheentereftalaat

EN HUN MUTAGENESE

Het volgende verhaal uit de reeks van 10 waaruit moet blijken dat kankers en veranderingen in het erfelijk materiaal niet toevallig voorkomen.

Kunststoffen verpakingsmaterialen, beter gekend onder de benaming van plastic, worden massaal gebruikt om verbruiksgoederen, waaronder voedingsmiddelen en farmaceutische producten, op hygiënische wijze te verpakken. Ter illustratie geeft tabel 2 het kunststofverbruik per inwoner van verschillende landen weer. Tabel 1 vermeldt enkele kunststofverpakkingen en hun toepassingen.

Deze omvangrijke maar lichte kunststoffen wegwerpverpakkingen zijn een veel voorkomend onderzoeks- en gespreksonderwerp. Niettegenstaande dit, blijft er nog steeds een hiaat bestaan op het gebied van de kennis in verband met de genotoxiciteit (= giftig voor het erfelijk materiaal) van deze verpakingsmaterialen.

Wat zijn kunststoffen ?

Onder kunststoffen verstaan we een groep van organische materialen met een zeer hoge molekuulmassa (3.10 tot 10). Zij ontstaan door een reeks van chemische transformaties van bestaande hoogmoleculaire producten uit de natuur (cellulose, rubber, eiwitten), of worden volledig kunstmatig gemaakt

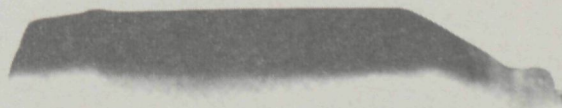
door het chemisch aan elkaar koppelen van kleine molekulen.

Toevoegsels in kunststoffen

Kunststoffen worden praktisch bruikbaar als men bepaalde additieven eraan toevoegt.

Er wordt een onderscheid gemaakt in :

- a) opzettelijk toegevoegde additieven = producten toegevoegd aan het polymeer
 - eigenschapverbetersaars zoals weekmakers (soepelheid verhogen)
 - stabilizatoren (bescherming tegen licht zuurstof)
 - technische hulpstoffen (hulpstoffen tijdens verschillende fasen van de verwerking)

Polyetheen

zoals glijmiddelen, antikleefmiddelen, antistatika e.a.

De samenstelling van een soort PVC kan er als volgt uitzien :

PVC 100 delen

D.O.P. (dietylftalaat) 50 delen weekmaker
stearinezuur 1 deel tech.hulpst.

- b) niet opzettelijk toegevoegde additieven: producten ontstaan tijdens diverse verwerkingen.

Typerend voor deze toevoegsels is dat ze in staat zijn, in bepaalde hoeveelheid, over te gaan van de verpakkingwand naar het verpakte. Dit verschijnsel noemt men een overgangs- of migratieverschijnsel. Op deze wijze wordt de mens dus rechtstreeks geconfronteerd met additieven, gebruikt bij de plasticbereiding.

Belgische wetgeving in verband met migratie

Ter vrijwaring van de gezondheid van de bevolking heeft de overheid bepaalde kwaliteitsnormen opgelegd. De normen voor verpakkingsmaterialen van voedingswaren omvat een lijst van toegelaten additieven en een waarde voor de maximale migratie die zich, vanuit de verpakkingwand naar het voedingsmateriaal, mag voordoen.

Algemeen genomen is deze migratie tot 10 mg/dm² kontaktoppervlak of 60 mg/kg verpakt produkt beperkt.

Door deze wet wordt onze wetgeving gelijkge-

schakeld met de EEG-norm en is deze dus te vergelijken met de andere Europese landen.

Ten opzichte van de stand van de wetenschappen heeft deze wet echter een achterstand en dit zowel op het gebied van migratie als op het gebied van giftigheidscontrole.

Beperking van de Belgische wetgeving

Voor de aanvaarding van kunststofverpakkingen steunt de wetgever zich dus :

- 1) op de positieve lijst van additieven (waarvan de chemische, toxische en genotoxische eigenschappen gekend zijn)
- 2) op de gewichtsmeting van de overdraagbare additieven, die een bepaalde, vooropgestelde waarde niet mag overschrijden.

Tot op heden is er dus geen wettelijke verplichting voor een controle op de giftigheid. In de literatuur tonen wetenschappers echter aan dat bepaalde additieven effecten op het erfelijk materiaal hebben (zie mutageniciteit van extrakten van kunststofverpakkingen). Naast de controle op de hoeveelheid van het additief is er dus ook een controle op de kwaliteit noodzakelijk. Want, niettegenstaande een kleine hoeveelheid kan nog steeds een genotoxisch effect voorkomen.

Bij de kunststofvervaardiging worden ook meerdere additieven aan het polymeer toegevoegd. Wisselwerking tussen deze additieven, onder invloed van de vervaardigingsprocedure, zijn dan ook niet uitgesloten. Uiteindelijk wordt

tabel 1 : toepassing van kunststoffen voor verpakking van enkele voedingsmiddelen

produkt	kunststofsoort
suiker	PE-LD
vleeswaren	PVC, PA/PE
boter	PE-LD/AI
margarine	PS/PE-LD/PS ; PP ; PVC
harde kaas	PE-LD ; PVC ; PA/PE
yoghurt	PS ; PE/Karton/PE
gesteriliseerde melk	PE-HD
gepasteuriseerde melk	PE-LD;PE-LD/Karton/PE-LD
oliën	PVC
mineraal water	PVC

Al = aluminium;

PA = polyamiden (nylonsoorten);

PE = polyethyleen

PE-HD = polyethyleen met hoge dichtheid;

PE-LD = polyethyleen met lage dichtheid;

PP = polypropyleen;

PS = polystyreen

PVC = polyvinylchloride

x/y = laminaten = verschillende laagjes kunststoffen op elkaar

de mens dus blootgesteld aan een mengsel van overdraagbare additieven, die eventueel chemische verbindingen met elkaar vormen. Dit kan aanleiding geven tot synergetische of antagonistische effecten. Een evaluatie van de chemische, toxische en genotoxische eigenschappen van het volledig migreerbare mengsel is dus aan te raden. Deze dubbele beperking en het feit dat er een hiaat bestaat op het gebied van de literatuur, in verband met de genotoxiciteit van migreerbare mengsels van additieven van verpakkingsmaterialen, maakt een studie op dit vlak uiterst zinvol.

Mutageniciteit van extrakten van kunststofverpakking

Mutaties zijn veranderingen van de structuur van het chromosoom of van het DNA, die als gevolg hebben dat er een verandering van de erfelijke eigenschappen van het individu optreedt. Het onderzoek naar mutagene stoffen (d.w.z. stoffen die mutaties kunnen veroorzaken) kan gebeuren door onder andere 'in vitro' experimenten. Literatuurgegevens tonen aan dat bepaalde additieven mutagene eigenschappen bezitten.

De weekmakers, dimethylftalaat en diëthylftalaat, die tot 40 % van het droog gewicht van soepele vinylplastic kunnen vertegenwoordigen, zijn mutageen in een bepaalde Ames-test, di(2-ethylhexyl)ftalaat, als niet mutageen in bakteriële mutageniciteitstesten en mutageen in bepaalde 'in vitro' zoogdiercellentesten. Een derivaat van deze weekmaker, mono(2-ethylhexyl)ftalaat, blijkt mutageen te zijn in bakteriële- en zoogdiercellentesten.

Een reeks van twintig verschillende weekmakers is niet mutageen in de Ames-test maar blijkt een krachtig mutageen te zijn in bepaalde zoogdiercellentesten.

Een reeks van conserveermiddelen gebruikt als technische hulpstoffen, blijken geen mutageniciteit te vertonen.

Ook werden in het laboratorium voor antropogenetika, twee mutageniciteiten, de Ames-test en de zuster-chromatide uitwisselingstest (SCE) uitgevoerd op extrakten van drie commerciële 'plastieken' verpakkingsmaterialen. PVC (polyvinylchloride), PS (polystyreen) en PE (polyethyleen), afkomstig van margarinevlootjes, waren de onderzochte verpakkingsmaterialen.

Via deze twee technieken werden polyvinylchloride, polystyrene en polytyrene margarinevlootjes getest. Noch via de Ames-test, noch via de zuster-chromatide uitwisselingstest konden mutagene eigenschappen van deze kunststofverpakkingen worden aangetoond.

Men mag echter niet uit het oog verliezen dat met deze testprocedure er een beperking is tot de mutagene effecten van migreerbare additieven in gebruiksklare plastic. Andere aspecten tijdens de vervaardiging, recycling of verbranding van bepaalde plastic kan eveneens aanleiding geven tot genotoxische effecten. Gekend zijn de mutagene en karcinogene effecten van de monomeren vinylchloride en styreen, de mutagene en karcinogene effecten die ontstaan door dioxine en zoutzuur voorkomend uit de verbranding van PVC.

Besluit

Voorverpakte voedingswaren zijn kenmerkend voor ons leefmilieu.

Vlootjes, blikken, flessen en foliën horen bij het dagelijks leven van 1984. Verpakkingen zijn vaak vervaardigd uit kunststoffen (beter gekend onder de naam 'plastic'). Om kunststoffen praktisch bruikbaar te maken, voegt de producent allerlei additieven toe aan het polymeer. Deze zijn in beperkte mate door de wetgever gereguleerd (een positieve lijst en een maximale migratiewaarde). Voornamelijk op het gebied van het genotoxiciteitsonderzoek bestaan er nog geen voorschriften.

Via bepaalde 'in vitro' mutageniciteitstesten kan worden aangetoond dat het mengsel van migreerbare additieven van commerciële

Tabel 2 : kunststofverbruik per inwoner in verschillende landen

	jaarlijks verbruik/inwoner (kg)	
	1977	1978
Frankrijk	48	50
Italië	41	45,1
Groot-Brittannië	44	51
België	44	48,3
Nederland	31	34,2
Spanje	32	31,9

kunststofverpakkingen bestemd voor de margarine-industrie niet mutageen is. Niettegenstaande, via literatuuronderzoek, mutagene eigenschappen konden aangetoond worden wat de zuivere additieven betreft, blijkt dus, dat het migreerbare mengsel van additieven geen effect heeft op de onderzochte testorganismen. Het is dus wel degelijk mogelijk bepaalde 'relatief' veilige plasticsoorten te produceren die bruikbaar zijn in de voedingsindustrie. Verder onderzoek op het gebied van de genotoxiciteit van afgewerkte kunststofverpakkingen kan dus effectief een beter inzicht verschaffen over de mogelijke gevaren voor de mens en zijn omgeving. Dit kan leiden tot een milieubewuster gebruik van

kunststofverpakkingen. Stilaan maar zeker begint ook de wetgever het belang in te zien van zo'n genotoxisch onderzoek. Voor nieuwe stoffen, die gevaarlijk kunnen zijn voor de mens of zijn leefmilieu, verplicht het ministerie reeds testen voor mutageniciteit (inklusief pre-screening op karcinogenese) (K.B. 24 mei 1982).

Een uitbreiding naar de migreerbare additieven, afkomstig van kunststofverpakkingen, is dan ook niet ondenkbaar.

Wildemauwe Chris.
Laboratorium voor Anthropogenetika
V.U.B.

►► Agalev heeft op een perskonferentie aangeklaagd dat op de twintigste verjaardag van de goedkeuring van de kaderwet tegen luchtverontreiniging, er nog steeds veel te weinig uitvoeringsbesluiten bestaan om de wet in de praktijk toe te passen en de luchtverontreiniging aan te pakken. Volgens Agalev worden de grote luchtvervuilers in Vlaanderen, nl. chemische, petrochemische en metallurgische sektor, ongemoeid gelaten.

►► Volksvertegenwoordiger A. Laridon (SP) heeft een voorstel van dekreet klaar om de beslissingsmacht inzake milieuhinder, nl. lucht-, water-, bodemverontreiniging en lawaaihinder, te coördineren en te centraliseren. Het voorstel voorziet o.m. in één gemeenschapsminister voor het leefmilieu, de oprichting van een Vlaams Instituut voor het Leefmilieu, naast interkommunale instituten voor het leefmilieu. Alleszins één voorstel dat tegemoet komt aan een oude eis (en dito zeer) van de milieubeweging, die zich blauw (groen ?) ergert aan de huidige versnippering van bevoegdheden inzake leefmilieu.

►► Louis Van Velthoven (SP) heeft een voorstel van dekreet ingediend om de produktie van PCB's te verbieden. Bestaande toepassingen van PCB's in gesloten systemen zouden wel mogen worden voortgezet, uiterlijk tot 2014. De bestaande gesloten toepassingen worden nog toegelaten tot ze aan technische afschrijving toe zijn, dit om economische redenen en om sluikdumpingen te voorkomen. Het dekreet voorziet ook in een meldingsplicht (inventaris) en de verplichting voor de exploitanten voor het opmaken van een rampenplan. Toch dit : dat de Vlaamse minister van het leefmilieu inzake PCB's geen initiatieven ontwikkelt is tekenend, en in die zin is dit voorstel toe te juichen maar de termijn van 30 jaar is voor de milieubeweging te lang ; dergelijk zachte aanpak staat in contrast met de aanpak van de Nederlandse minister, die onder druk van de publieke opinie, een subsidiepolitiek voert om alle PCB-bevattende transformatoren zo veel mogelijk uit de bedrijven te halen. Maar ja, 't is crisis nietwaar.

►► Gemeenschapsminister De Wulf van volksgezondheid heeft n.a.v. de asbestproblemen in de Warande te Turnhout en het kinderdagverblijf te Machelen, een werkgroep samengesteld om het asbestprobleem en de asbestbevloeking te bestuderen. Deze werkgroep kan misschien best eerst eens de resultaten van het onderzoek van die andere asbest-werkgroep opvragen, geïnstalleerd door staatssecretaris van volksgezondheid Aerts, of bestaat er een gewestelijk en een nationaal asbestprobleem?

BEWONERSINITIATIEVEN

In 1985 wil het programma ruimtelijke ordening van de Koning Boudewijnstichting initiatieven van bewoners die zelf willen gaan werken aan de verbetering van de eigen woon- en leefomgeving, aanmoedigen en ondersteunen. Daartoe wil de Stichting 40 projecten van lokale vrijwilligersgroepen (bewonersgroepen, wijkcomitees of huurdersinitiatieven) een toelage geven van maximaal 25.000 fr., BTW inbegrepen.

LG

ROBINSON CRUSOE ZOU NU NIET MEER KUNNEN OVERLEVEN

De Juan Fernandez Archipel, waar de avonturen van Robinson Crusoe gesitueerd worden, is een nationaal park van Chili sinds 1935. Het wordt gerekend tot één van de grootste natuurrijdommen ter wereld. Het I.U.C.N. (Internationale Unie voor Natuurbescherming) hield in november een kongres rond de bedreiging van de belangrijkste natuurparken in de wereld.

De Juan Fernandez Archipel bijvoorbeeld wordt vooral bedreigd door erosie (door de mens ingevoerde huisdieren als geiten, varkens en vee vreten de vegetatie op), algemene vervuiling, verzuring, militaire activiteiten en opwekking van hydro-elektriciteit.

RV

VLAAMSE STEDEN EN GEMEENTEN MISNOEGD !

De Vlaamse afdeling van de Belgische steden en gemeenten zijn niet te spreken over het dekreet van 02.10.84 inzake wegbermbeheer. Zij vinden dat dit besluit geen rekening houdt met de lokale beheersrealiteiten, onredelijke eisen stelt aan de lokale besturen, en hen zware bijkomende financiële lasten oplegt. Ook vinden zij dat dit de-

kreet de gemeenten bermbeheersmodaliteiten oplegt die de uitvoering van hun algemene of bijzondere politie-opdracht kan belemmeren.

Al kan ik niet achter al deze punten staan - zeker niet achter het laatste - moet ik toch toegeven dat dit dekreet er weer doorgedrukt werd zonder breed overleg.

MDP

BOSDEKREET GEKONTESTEER

Kort geleden werd het ontwerp-bosdekreet door de Vlaamse executieve principiële goedgekeurd en voor advies naar de Raad van State gestuurd.

De Werkgroep Kritisch Bosbeheer Vlaanderen, gesteund door de BNVR en de Bond Beter Leefmilieu voert hiertegen nog steeds oppositie. Volgens de Werkgroep wordt er in het dekreet te weinig rekening gehouden met de eisen van het natuurbehoud (zelfregulerende bossen bv.) en betekent het een volgende stap in de richting van een beslissende en volledige ontmanteling van het reeds zo zwakke natuurbehoudsbeleid.

Na de ruilverkavelingswet van 1978 werd natuurbehoud in landbouwgebieden de pas afgesneden, onder druk van de landbouwlobby ging het ontwerpdekreet op landschapsbescherming de papiermand in. Nu zorgen dezelfde belangengroepen ervoor dat onze Vlaamse bossen voortaan in de eerste plaats zullen moeten produceren, zo stelt Kritisch Bosbeheer Vlaanderen. Opzij, natuurbehoud !

Inlichtingen : Kritisch Bosbeheer Vlaanderen, p/a Piet Gillard Unitaslaan 7, 2100 Deurne.

EDC

KURSUS BOSPRAKTIJK

De Vlaamse Bosbouw Vereniging organiseert vanaf begin maart in de vijf provincies praktijk-gerichte bosbouwkursussen.

Buiten de houtproductie wordt ook aandacht besteed aan de sociale en ekologische rol van het bos, aldus de organisatoren. Inlichtingen krijg je op het nummer 091/52.21.13 of op het adres : Vlaamse Bosbouw Vereniging, Geraardbergse Steenweg, 267, 9231 Gontrode-Melle.

MDP

ALLE HORMONEN ERUIT

Onlangs werd door de werkgroep 'Afzet hormonenvrij Vlees' van Plattelandsontwikkeling V.Z.W., het dossier 'Alle Hormonen Eruit' aan de pers voorgesteld.

Met dit dossier trok men naar staatssecretaris Aerts, die een wetsontwerp klaar heeft waarin wordt voorzien dat de koning het gebruik van hormonen kan regelen. De Werkgroep dringt zowel op een objectieve controle door het nog op te richten Instituut voor Veterinaire keuring aan, als op een hormonenvrije veeteelt. Aerts hoopt dat dit Keurdersinstituut weldra van start zal kunnen gaan, maar beweert machteloos te staan voor wat het maximale toelaatbare hormonenaantal betreft. Hier voor staat immers op Europees niveau een richtlijn op de agenda. Als Europa zich uitspreekt voor een absoluut hormonenverbod, dan moet België wel volgen. Maar indien Europa bepaalde hormonen zou toelaten, dan is nu al in het wetsontwerp voorzien dat de koning het gebruik ervan kan regelen. De tekst laat dus nog alles open.

CM

31

DE LANG VERWACHTE MILIEUVERGUNNING

Het voorontwerp van dekreet betreffende de milieuvergunning maakt eindelijk komaf met ons oud, ongecoördineerd vergunningsstelsel waarin bouwexploitatie -en lozingsvergunning een onafhankelijk bestaan leiden. Een aantal principes zoals de koppeling van deze vergunningen in één aanvraagprocedure en in een aantal gevallen opgelegde milieu-effektrapportering zijn algemeen aanvaard.

Maar wat de inhoud van het dekreet betreft, stellen zich toch een aantal vragen zoals :

- Waarom wordt de inspraakprocedure in het dekreet niet dringend gereguleerd maar wordt de organisatie ervan overgelaten aan de willekeur van de Vlaamse executieve ?

- Waarom wordt, behoudens de inrichtingen van klasse 1, aan het college de vrijheid gegeven al dan niet een hoorzitting te organiseren ?
- Waarom een zo onduidelijke omschrijving van de milieueffekt -en veiligheidsrapportering ?
- Waarom kan beroep slechts worden ingesteld door instanties en personen die hinder ondervinden ? (milieuvergunningen worden dus uitgesloten !)

Dit voorontwerp is een kaderdekreet dat in de Vlaamse Raad moet worden gestemd en waarvan de konkrete vormgeving wordt gedelegeerd aan de Vlaamse executieve.

Afwachten lijkt dus geraadzaam.

CM

HET MINI-DEKREET EN EURANTEX

In Oudenaarde krijgt het mini-dekreet wellicht zijn eerste en meteen aanzienlijke toepassing, met name de uitbreiding van de firma EURANTEX buiten het industriegebied De Bruwaan. De Stichting Omer Wattez, de Bond Beter Leefmilieu en een aktiekomitee van buurtbewoners hebben voornamelijk bezwaren van planologische en landschappelijke aard. Het betekent een zware uitholling van de gewestplannen. Industrie komt nu terecht waar het gewestplan 'Landbouwzone met bijzondere landschappelijke waarde' voorziet. Daarnaast heeft de uitbreidingszone momenteel de functie van buffer tussen industrieterreinen en achterliggende open ruimte die kost wat kost moet bewaard blijven.

GM

WAAROM LANAKEN WAKKER LIGT

Met het oog op de uitbouw van het Maastrichtse vliegveld tot internationaal vrachtcentrum, keurde de Nederlandse regering op 21 december jl. de aanleg goed van een 3.500 meter lange landingsbaan.

De resultaten van een marktonderzoek dat werd uitgevoerd door een gespecialiseerd Zwitsers instituut hingen nochthans een negatief beeld op over de kansen van de luchthaven. Tegelijkertijd dreigt het nachtvluchtverbod afgeschaft te wor-

den, zodat de inwoners van de Belgische grensgemeente Lanaken zo'n 43 keren per nacht zouden gestoord worden in hun nachtrust, en dit voornamelijk door de lawaaijige propeller-vrachtvliegtuigen.

De Lanakense Groenen eisen dan ook duidelijkheid van de regering die zich blijkbaar geen moer aantrekt van wat de bewoners van een grensdorp, ver weg van Brussel, letterlijk boven het hoofd hangt.

HL

ZONNEBOILER

Uit tellingen blijkt dat er de jongste jaren steeds minder commerciële zonnepanelen werden geïnstalleerd. De belangstelling voor zonneënergie is echter niet gedaald. Aangezien zonnekollektoren technologisch nogal erg simpel in mekaar steken, verschenen er meer en meer zelfbouwers op de voorgrond.

De belangstelling hiervoor is zo groot dat de Dialoog Werkgroep Technologie besloot het novembernummer van hun tijdschrift 'De Koevoet' te wijden aan Zonneboilers.

Hoe werkt een zonnekollektor, welke onderdelen zitten erin, wat kan je zelf bouwen, welke bouwpakketten zijn er voor handen, ... ?

Allemaal vragen die uitgebreid worden behandeld in dit nummer, dat overigens wel nogal technisch werd opgevat.

De Koevoet 40 is te verkrijgen door storting van 100 fr. op nr. 001-0695768-63 van Dialoog Werkgroep Technologie, Blijde Inkomststraat 109, 3000 Leuven.

HL

WACHTBEKKEN DIJLEVALLEI

Aangezien de Leuvense binnenstad regelmatig gekonfronteerd wordt met wateroverlast, bestaan er plannen om een wachtbekken in de Dijlevallei aan te leggen. Hiervoor zou dwars over de Dijlevallei een dijk gekonstrueerd worden, met een computergestuurde stuw op de Dijle. Bij overstromingsgevaar wordt deze stuw gesloten, zodat meer dan 200 ha in de Dijlevallei, waaronder natuurreservaat en natuurgebied, onder het vuile Dijlewater komen te staan.

De Werkgroep Natuurpark Dijleland protesteert hiertegen en stelt dat er eerst naar kleinschaliger alternatieven moet gezocht worden. Het wachtbekken kan enkel als de waterkwaliteit van de Dijle zodanig verbeterd is dat er geen risico's meer bestaan voor de natuurgebieden.

DS

RIETVELDEN

Eind vorig jaar werd in het domein van Bokrijk een perkolatierietveld in gebruik genomen, dat moet instaan voor de waterzuivering van ± 500 inwonerequivalenten.

Dankzij dit alternatief zuiveringssysteem wordt de aanleg van kilometerslange (peperdure) kollektoren overbodig. Een andere mogelijkheid bestond erin ter plaatse een klein zuiveringsstation in te planten, maar dit was onverantwoord omwille van de vrij geringe te behandelen vuilvracht, de kostprijs en de inplanting in een groene omgeving.

Volgens minister Lenssens zouden kleinschalige alternatieve waterzuiveringsprojecten zoals dit ook belangrijker worden in het vernieuwd waterzuiveringsbeleid dat de Vlaamse regering voert. Laten we dan ook hopen dat dit eerste door de overheid aangelegde rietveld de voorbode zal zijn voor vele andere gelijkaardige initiatieven over gans Vlaanderen.

HL

berichten

europa

Alhoewel Bhopal, India, ver van Europa ligt, valt het ons vrij moeilijk over de tragedie die zich daar onlangs afspeelde, te zwijgen. Meer dan 2.500 mensen stierven er de verstikingsdood, anderen zijn voor het leven getekend.

'Het ogenblik is gekomen dat de regeringen van het noorden in actie moeten komen om de vergiftiging door pesticiden in de Derde Wereld, die ieder jaar vijf maal meer slachtoffers maakt als Bhopal, te beperken', verklaarde David Bull, directeur van het ELC en auteur van het boek 'A growing problem : pesticides and the Third World poor'. (*) 'Laat ons hopen dat het lijden mensen in Bhopal daarvoor niet nutteloos is, maar dat het een prikkel is voor een actie die dringend nodig is.' Bhopal trok de aandacht van de hele wereld voor de problemen van de uiterst schadelijke chemicaliën in de Derde Wereld. Nu er doden gevallen zijn in India, moeten we ons nog dieper bezinnen.

Export van pesticiden naar de Derde Wereld

Men schat het aantal ongelukken door vergiftiging van insectenverdelgers in de Derde Wereld op minstens 400.000 per jaar, waarvan er meer dan 10.000 fataal zijn. De verantwoordelijke pesticiden zijn in veel gevallen verboden of streng beperkt op basis van veiligheidsoverwe-

gingen in hun Europees of Amerikaans land van herkomst. Ondanks resoluties van verscheidene internationale organisaties, heeft geen enkel land iets gedaan aan de controle van deze export. Onder deze wetgeving ter controle van de export zouden verboden en streng beperkte pesticiden kunnen uitgevoerd worden onder volgende voorwaarden :

1. Het exporterende land moet het importerende land eerst informeren over zijn voorschriften en de redenen hiervoor ;
2. na de ontvangst van deze informatie, moet het importerende land uitdrukkelijk vragen dat de export plaatsvindt ;
3. en dat het produkt juist wordt geëtiketteerd en verpakt.

Geïnteresseerden kunnen de grondig uitgewerkte EEB-resolutie over beleid inzake bodembescherming in de Europese Gemeenschap (5 blz.) (14.11.1984) bekomen op het EEB, Vautierstraat 29, 1040 Brussel.

LG

voetnoot :

(*) ELC, Environment Liaison Center, met zetel in Nairobi (PO Box 72461, Nairobi, Kenya) in de PAN-afdeling voor Centraal Afrika. PAN (Pesticiden Aktie Netwerk)-België is gevestigd in de Kerkstraat 150 te 2000 Borgerhout.

Het boek 'A growing problem' van David Bull kan men bekomen op de Bond Beter Leefmilieu tegen 450 fr. + verzendingskosten.

frontlijn

De Bond Beter Leefmilieu uitte begin december zijn onrust tegenover het milieuministerie over de wijze waarop de plannen voor de vijf modelstorten (of superstorten ?) uitgewerkt worden. In iedere Vlaamse provincie zou een dergelijk stort komen, uitgebaat door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM). De redenen voor deze ongerustheid liggen bij :

- Het gebrek aan openheid van de overheid. Er wordt al maanden een politiek van wellesnietes gevoerd inzake plaats en tijdstip van opening van deze stortten. Dit gebrek aan openheid geeft aanleiding tot de wildste speculaties en is allesbehalve bevorderlijk voor het vertrouwen in democratie. Het wordt de hoogste tijd dat er klare wijn geschonken wordt over de plannen terzake.

- Het ontbreken van een onderzoek de commodo et incommodo bij een aanvraag tot stortten. Hierdoor worden de voorafgaande inspraak-

mogelijkheden van de bevolking fel vernauwd. Gezien het feit dat OVAM in deze zaak aanvrager is, uitbater en zichzelf achteraf moet controleren, is deze mogelijkheid tot inspraak van de bevolking meer dan noodzakelijk.

- Onvoldoende voorbereidende studie in verband met de te kiezen site. Herhaaldelijk is gebleken dat het voorbereidende studiewerk om een inplantingsplaats te kiezen, ernstig in gebreke blijft op een aantal punten. Een ernstig milieueffekt-rapport (MER) zou een allesbehalve overbodige luxe zijn.

- Een aantal gekozen sites zijn duidelijk in strijd met de bestemming op het gewestplan. Respekt voor de gewestplannen is een oude eis van de milieubeweging.

- Het ontbreken van een effectief beleid om de recycling van afval te bevorderen en het produceren van afval te voorkomen. Tot nu toe wordt eenzijdig de nadruk gelegd op het storten van afval als enige mogelijkheid om ons van de afvalberg te verlossen. ►►

De opflakking van de aktie van Greenpeace, momenteel (nog) geen lid van de Bond Beter Leefmilieu, mag toch wel als goed nieuws aan het milieufront beschouwd worden. Naast aanvoerder Karel Ameye werkt op het nationaal sekretariaat in Brussel (Cominesstraat 41, 1040 Brussel) een uitgebreide BTK-ploeg aan verschillende projekten. Hun aanpak is 'anders', ludieker, sensationeler. Toch worden de problemen waartegen aktie gevoerd wordt, niet minder grondig bestudeerd. Met vertakkingen in 13 andere landen, kunnen we het belang van deze organisatie echter niet onderschatten.

De Bond Beter Leefmilieu steunde het protest van Greenpeace tegen de plannen voor de aanleg van een landingsbaan bij de Franse Antarktikabasis Dumont d'Urville. Deze plannen bestaan al sinds de jaren '60.

Frankrijk begon uiteindelijk met de konstruktie in januari 1983, en het werk werd voortgezet in het Antarktische zomerseizoen 1984. Het plan bestaat erin 5 kleine eilanden op te blazen, en de ruimte ertussen op te vullen met het bekomen puin.

Dit projekt kan onvoorstelbare schade aanrichten aan de flora en fauna van deze area die erg rijk is op biologisch gebied. Vooral de kolonie keizerspinguïns maakt deze streek speciaal. Deze kolonie is reeds teruggelopen van een 7.000-tal paren bij het begin van hun bestudering, tot ca. 3.000 koppels nu. Veel biologen denken dat dit tenminste gedeelte-

De afvalproblematiek wordt in 1985 één van de hoofdpunten van de werking van de Bond Beter Leefmilieu. Daarom doen we een dringende oproep aan alle verenigingen en partikulieren die zich met afval bezighouden of willen bezighouden, om zich kenbaar te maken bij de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel tel. 02/230.94.10 (vragen naar Dirk Van Melkebeke).

lijk te wijten is aan de menselijke activiteiten in het gebied. Dit soort verstoring kan alleen maar verergeren als de landingsbaan er komt. Alhoewel de broedplaats zelf niet wordt bedreigd, zou de landingsbaan op de weg liggen die 85 % van de pinguïns gebruiken om naar en van de zee te gaan, waar zij het voedsel voor zichzelf en hun jongen zoeken. Dit is een potentieel zeer ernstige verstoring van het broedpatroon, dus.

De kwaliteit van het 'environmental impact report', dit is een verslag dat de mogelijke gevolgen van de menselijke ingreep op het milieu moet bespreken, was beneden alle peil. Niet alleen Greenpeace vindt dit, ook een speciaal komitee van 'wijzen' kwam tot deze konklusie.

Het is daarenboven onaanvaardbaar dat de eigenlijke werken reeds werden aangevangen voor de verschijning van het eerste 'environmental'.

De Franse aktiviteit is een duidelijke inbreuk op de 'Agreed Measures', dat is de reglementering inzake flora en fauna die bindend is voor alle staten die tot het Antarktisch verdrag behoren (Argentinië, Australië, België, Brazilië, Chili, Frankrijk, Groot-Brittanië, India, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Polen, Sowjet-Unie, Verenigde Staten, West-Duitsland, Zuid-Afrika). Frankrijk ontkent niet dat er een inbreuk is geweest ; hun houding is dat 20 dode Adéliepinguïns en duizenden kapotte eieren, niet ernstig genoeg is om er zich druk over te maken. De reglementering in het Antarctic Treaty houdt echter in dat elke aantijging dat er een inbreuk zou plaats gehad hebben, moet onderzocht worden door de overige Antarctic Treaty staten, dus ook België.

Dat dit tot nu toe nog steeds niet gebeurd is, en dat de overige staten (met uitzondering van Nieuw-Zeeland) zelfs geen blijk geven van interesse voor dit probleem, of niet de politieke wil hebben om op te treden, heeft als gevolg dat de geloofwaardigheid van het hele Antarctic Treaty systeem in het gedrang komt. Immers, als er al niet wordt opgetreden nu er hoegenaamd geen economisch belang is gemoeid met de aktiviteit die een inbreuk is, hoe geloofwaardig is het dan nog dat overtredingen van de reglementeringen zullen gestopt worden in de toekomst, wanneer er - zo plannen de Antarctic Treaty staten - aan minerale ontginning zal worden gedaan.

LG

ADVERTENTIE

ALLE KRINGLOOPPAPIER

**PAPIER
KARTON
ETIKETTEN
OMSLAGEN
SCHRIFTEN
NOTABLOKS
VERPAKKING
BRIEFPAPIER
SCHRIJFBLOKS
KORREKTIEMIDDELEN
PRENTBRIEFKAARTEN
KETTINGFORMULIEREN
GELEGENHEIDSGRAFIËK
MAAK ZELF KRINGLOOPPAPIER**

Uw kringloopspecialist :

PANDAVA

**Kloosterstraat 71-73
2070 Antwerpen-Ekeren
Tel. 03/542.64.65 (2L)**

publicaties

Enkel de boeken met het embleem
 werden gedrukt op kringlooppapier

Liefdewerk ? Oud Papier ! ; Brabantse Milieufederatie, Willem II-straat 15a, NL-5038 BA Tilburg, tel. 00/31/13/35.62.25, 9,5 gulden.

Aktiebrochure over papier, kringlooppapier en de inzameling van oud papier ; bestemd voor milieugroepen, gemeentebestuurders, oud-papierinzamelaars en geïnteresseerde paperverbruikers. 60 blz.

Lespakket Papier hier ! ; Brabantse Milieufederatie, Willem II-straat 15a, NL-5038 BA Tilburg, tel. 00/31/13/35.62.25, 9,5 gulden.

(proefpakket : lees/doeboekje + materiaal voor klas 3/4 en klas 5/6).

Lespakket over (kringloop)papier voor het lager onderwijs, bestaande uit een lees/doeboekje (44 blz) en opdrachtmateriaal per leerling voor klas 3/4 en klas 5/6 (telkens 24 losse bladen).

Voeding en gezondheid ; Verbruikersunie/Test-Aankoop, Hollandstraat 13, 1060 Brussel, tel. 02/537.42.65 ; 440 fr.

Behandelt ondermeer de 'bordvervuiling' (voedseladditieven, pesticiden, zware metalen ...), de etikettering en natuurvoeding. Geeft verder de principes van een gezonde en evenwichtige voeding. 156 blz.

Geïntegreerde bestrijdingsmethoden in Nederland, een haalbare kaart ?

Rijksuniversiteit Utrecht, Vakgroep maatschappelijke biologie, Oude Gracht 320, NL-3511 PL Utrecht, tel. 00/31/30/314241 ; 7,5 gulden. Inventaris en evaluatie van de huidige bestrijdingsmethoden in Nederland. Men doet tevens aanbevelingen om geïntegreerde bestrijding op een grote schaal te kunnen toepassen. 103 blz.

Wijs met de wereld ; IUCN-Ledenkontakt/Stuurgroep WCS, Werkgroep Onderwijs, Damrak 28-30, NL-1012 LJ Amsterdam ; tel. 00/31/20/26.17.32 ; 1,6 gulden.

Nederlandse brochure met een overzicht van middelen, informatiecentra en prijzen van edukatief materiaal op het gebied van milieu en de Derde Wereld. 24 blz.

Dikke Karel en de aarde (Willem Hoogendijk), Werkgroep Energiediskussie, Damrak 28-30, NL-1012 LJ Amsterdam, tel. 00/31/20/27.03.28

4 gulden.

Luchtige beschrijving van het energievraagstuk, vol beeldende vergelijkingen ; daarbij komt heel wat meer kijken dan de vraag of elektriciteit met behulp van kolen of kernenergie moet worden opgewekt. 96 blz.

Europese orchideeën in een oogopslag (Pierre Delforge & Daniel Tyteca) ; De Nederlandsche Boekhandel, Kapelstraat 222, 2080 Kapellen, tel. 03/664.53.20 ; 595 fr.

Geeft een overzicht van 144 orchideeën met telkens een kleurenfoto en een gedetailleerde omschrijving (ekologie, verspreiding, bloeiwijze, bladstand en -vorm, ...) met behulp van symbolen en kleuren. 192 blz.

Voorlichtingspakket 84-85 ; AROL, Bestuur voor Monumenten en Landschapszorg, Belliardstraat 12/14/18, 1040 Brussel, tel. 02/513.99.20 verkrijgbaar na overschrijving van 250 fr. op rekening 000-2001776-84 van het Fonds voor Monumenten en Landschapszorg met vermelding 'Voorlichtingspakket'.

Bestaat uit 5 losse brochures, die ook afzonderlijk te verkrijgen zijn : 'Vragen rond landschapszorg' (14 blz., 40 fr.), 'Vragen rond monumentenzorg' (16 blz., 40 fr.), 'Restauratie - beginselen, uitgangspunten : richtlijnen voor het samenstellen van het restauratiedossier' (15 blz., 40 fr.) 'Wetgeving' (84 blz., 80 fr.), '50 jaar beschermingen in Vlaanderen' (15 blz., 50 fr.).

Kernenergie : nee bedankt, ja graag ? (Paul De Meester) ; Davidsfonds, Blijde Inkomststraat 79-81, 3000 Leuven, tel. 016/22.18.01 ; 195 fr.

Na een historisch overzicht van het nucleair onderzoek en een verklaring van de fysische grondslagen van kernenergie, worden kerncentrales en reactoren, de splijtstofcyclus en het afval en de eraan verbonden gevaren en gezondheidsaspecten behandeld. 108 blz.

Winst uit wind ? (Harmen Hoogeveen & Jan Paul van Soest) ; Bureau Energie Onderzoek Projekten, Westerduinweg 3, Postbus 1, NL-1755 ZG Petten, tel. 00/31/2246/4879 ; ➡

De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is via een postwissel of een postoverschrijving. Spéciale formulieren hiervoor zijn in elk postkantoor te verkrijgen.
 DS

15 gulden.

Beschrijft de methodiek voor het berekenen van de kosten en baten, de energie-opbrengsten, en de grootte en hoogte van een windmolen. 35 blz.

De kwetsbaarheid van de stad (G. Laurentius) Delftse Universitaire Pers, Mijnbouwplein 11, NL-2628 RT Delft, tel. 00/31/15/78.32.54; 22,7 gulden.

Beschrijft de afhankelijkheid van het leven in de stad van de technische infrastructuur. De vier belangrijkste (water, elektriciteit, gas en telefoon) worden geanalyseerd. 124 blz.

Dagboek van een natuurliefhebber (Robin Hannelore) ; Elsevier, Leuvensesteenweg 325, 1940 Zaventem, tel. 02/720.90.90 ; 395 fr.

Selectie van in De Standaard verschenen natuurkurfjes, of 'anekdotische aantekeningen bij wandelingen door de 4 seizoenen'. Met tekeningen van Achilles Cools. 143 blz.

Naar een nieuw dekreet op de ruimtelijke ordening ? Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel, tel. 02/511.18.40 120 fr.

Geeft in een eerste deel de voorstellen van dekreet van Van Rompaey en Leclercq, en het ontwerpdekreet van Akkermans, samen met hun toelichting. Het tweede deel bevat 4 bijdragen die een vergelijking maken van de voorstellen en/of hieraan een aantal beschouwingen wijden. 216 blz.

VAN AAGRUNOL TOT ZWIN

Eind vorig jaar verscheen bij Heideland-Orbis de 'Larousse Encyklopedie van het milieu'; een lijvig werk dat eerlang in elke leeszaal/bibliotheek en in elk milieudokumentatiecentrum aanwezig dient te zijn. Een groot aantal trefwoorden en hun thema's, die elk beschreven werden door specialisten op hun gebied, komen aan bod. Wie een bondige, doch duidelijke omschrijving wil van begrippen en namen als: methaangisting, Kalkar, PCB's, eutrofiëring, salamanders, ontgronding, Rupelstreek, OVAM, iepeziekte Greenpeace, M.E.R., Waddengebied, monokultuur, bioindustrie, enz. kan voortaan dus terecht in deze eerste Nederlandstalige milieue-ncyklopedie. Een belangrijke kritiek is wel dat kernenergie, verspreid over meerdere trefwoorden, erg voorzichtig wordt aangepakt, soms zelfs bijna verdedigd.

Larousse Encyklopedie van het milieu, Heideland-Orbis, Torenplein 6-12/13, 3500 Hasselt, tel. 011/21.21.12, 576 blz. ; 3.450 fr. (+ gratis : De Waddeneilanden-reisgids)

DS

PLEIDOOI

Milieuverontreiniging en milieubeleid vandaag, worden besproken tegen de achtergrond van historische ontwikkelingen.

Om tot een duurzame oplossing te komen, opdat er op langere termijn leven op aarde mogelijk zou blijven, worden sociale, politieke en economische factoren aangebracht.

Vlot leesbare informatie over vanalles en nogwat : ik denk aan voedselvoorziening, ziekenhuisafval en windturbines, ... Het boek bevat ook een 150 blz. lange lijst van veel gebruikte chemikaliën met hun toepassingsgebied en effecten op de mens.

Pleidooi voor een duurzame relatie met het milieu ; Lucas Reijnders, Van Gennep, Nes 128, NL-1012 KE Amsterdam, tel. 00/31/20/24.70.35; 392 blz. ; 855 fr.

RV

Kijk op het groene Vlaanderen (Karel De Waele, Ulrich Libbrecht & Walter De Mulder), Davidsfonds, Blijde-Inkomststraat 79-81, 3000 Leuven, tel. 016/22.18.01 ; 1.495 fr. Een portret en een reisgids van het groene Vlaanderen in woord en beeld, waarbij 11 verschillende landschappen aan bod komen, ook fauna en flora worden niet vergeten. Met meer dan 250 kleurenfoto's ; 264 blz.

Voedsel : produktie, samenstelling, afzet, konsumentenbelang ; Van Gennep, Nes 128, NL-1012 KE Amsterdam, tel. 00/31/20/24.70.35, 560 fr.

Geeft alomvattende informatie over ons hele voedselpakket : produktievergelijking, het moderne boerenbedrijf, verwerking in de fabriek, verhoudingen in de handel, en komplotten van chemici, produktontwikkelaars en reclamemensen.

Melk moet, maar mag het ook wat minder? (Leo Joosten) ; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33.13.28 ; 12,5 gulden.

Vergelijking van de ideeën over produktiebeheersing in de melkveehouderij. Hierbij komen ook de effecten op natuur, milieu en landschap, en op de werkgelegenheid aan bod. 129 blz.

Milieu en inspraak (Marcel Reynders) ; Limburgse Raad voor Samenlevingsopbouw, Kunstlaan 18, 3500 Hasselt, tel. 011/22.69.66 ; 100 fr. (50 fr. bij afhaling).

Behandelt de definiëring van inspraak en participatie, de diverse organisatievormen van inspraak en toepassingen op het leefmilieudomein, de werkvormen voor inspraak, en eindigt met 3 factoren in de milieu-inspraak: ➡

milieu-organisaties, gemeentelijke adviesraden, en het beleid op meerdere niveaus. 100 blz.

De samenstelling van het Maaswater in 1982, en De samenstelling van het Rijnwater in 1982 en 1983 ; RIWA, Postbus 8169, NL-1005, AD Amsterdam, tel. 00/31/20/58.02.555, resp. fr. en fr.

Overzicht van de resultaten van de in 1982 (en 1983) uitgevoerde RIWA-onderzoeken naar de waterkwaliteit van Rijn en Maas. Met talrijke grafieken en tabellen ; 203 blz. (Maas) en 150 blz. (Rijn).

Kernenergie en opwerking (K.G. Paulus) De Geus, Breda ; verkrijgbaar bij Kritak, Vesaliusstraat 1, 3000 Leuven, tel. 016/23.12.64 ; 550 fr.

Bespreekt stap voor stap het gehele opwerkingsproces, ook de (on)veiligheid en de risico's van opwerking worden uitgebreid uit de doeken gedaan. 165 blz.

Milieu crisis en filosofie ; Ekologische Uitgeverij, Utrecht ; verkrijgbaar bij Kritak, Vesaliusstraat 1, 3000 Leuven, tel. 016/23.12.64 ; 550 fr. Geeft een filosofische benadering van de ganse milieuproblematiek. Na enkele inleidende bijdragen, volgen beschouwingen vanuit politiek, ecologie, kritische wetenschapstheorie, cultuurfi-

losofie, ethiek, metafysika en de Indiaanse levensbeschouwing. 212 blz.

Zure regen, kwaadaardige bedreiging van ons welzijn. (Gerben Pooringa) ; Elsevier, Leuvensesteenweg 325, 1940 Zaventem ; tel. 02/720.90.90 ; 475 fr.

Behandelt de stand van de kennis van de aard van de zure regen, de bronnen van vervuiling, de aantasting van de gezondheid van de mens en bomen ; de verzuring van de bomen en het verval van de cultuurgoederen, de problematiek van de ammoniak en de mestbergen en ten slotte de bestrijdingsmogelijkheden. 272 blz. ►►

ADVERTENTIE

BOVENSTE BESTE

BUTTONS & BADGES

Sportmanifestaties

- kongressen
- reklame
- slogans
- politiek

Europalaan 35 - 9800 Deinze - Tel. (091) 86.33.05

Prooi van de mode (Henk Lambertz) ; In den Toren (Anthos), Baarn ; verkrijgbaar bij Uitgeverij Westland, Th. van Cauwenberglei 101, 2120 Schoten, tel. 03/658.80.60 ; 125 fr.

Onthutsend ooggetuigeverslag over het leven van de miljoenen pelsdieren op Europese bontfarms. 123 blz.

Het vrolijke echtpaar brengt zelf het eindproduct aan de man. Met zorg zijn de kleine knaagdieren opgefokt, met zorg zijn hun nekken omgedraaid ; 150 maal per jasje.

De energielobby (Geert-Jan Laan & Rien Robijns) ; In de Toren (Anthos), Baarn ; verkrijgbaar bij Uitgeverij Westland, Th. van Cauwenberglei, 101, 2120 Schoten, tel. 03/658.80.60 ; 125 fr.

Doet uit de doeken waar en hoe het wereldwijde aardolie-en-aardgas-pokerspel met gemerkte kaarten gespeeld wordt. 112 blz.

Atoomafval in beweging ; De Haktol, Postbus 1252, Nijmegen, tel. 00/31/80/22.98.38 ; 10 gulden.

Geeft een overzicht van de problematiek van het radioactief afval : afvalhoeveelheden en gevaren bij uraniumwinning uit mijnen, bij tussenopslag en opwerking, dumping in en op de zeebodem, in klei, ijs en graniet. 176 blz.

Ekologie en gebruik van bossen ; Pudoc Wageningen ; verkrijgbaar bij De Sikkels, Nijverheidsstraat 8, 2150 Malle, tel. 03/312.47.61 ; 700 fr.

Beschouwingen over bosinstandhouding, bostypologie, bosgebruik, planning en ontwikkeling, gehouden op Studiekrindagen van de Nederlandse Bosbouwvereniging. 180 blz.

De nukleaire winter ; Elsevier, Leuvensesteenweg 325, 1940 Zaventem, tel. 02/720.90.90 ; 760 fr.

Resultaat van een internationale studie over de biologische en meteorologische gevolgen van een kernoorlog. Het is een goed leesbaar, wetenschappelijk document dat zonder enige politieke beïnvloeding werd samengesteld door de meest prominente wetenschappers. 200 blz.

Ruimtelijke planning (Ch. Vermeersch) ; Die Keure, Oude Gentweg 108, 8000 Brugge, tel. 050/33.12.35 ; 300 fr.

Behandelt, evalueert en rubriceert, om redenen van begrip- en toepasbaarheid, de wet op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw in haar juridische ontwikkeling en haar feitelijke toepassing. 234 blz.

Onze inlandse spinnen en hun levenswijze (Herman Vanuytven) ; Natuurgroep Fort II, Van Asschestraat 83, 2220 Wommelgem 175 fr.

Samenvatting van een aantal gegevens welke in de literatuur over spinnen te vinden zijn gericht op de leek in de studie van de spinachtigen. 59 blz.

Landschapspark 'De Herk' ; LISEC, Bokrijk, 3600 Genk, tel. 011/36.27.91 ; 650 fr.

Dit rapport is een streekstudie, die vooral de relatie landbouw-landschapszorg in de streek Hasselt-Tongeren-Sint-Truiden benadert. 670 blz.

Review of bitumen fume exposures and guidance on measurement, en Capability of oil industry installations for the disposal of spilt oil, Conwace, Koningin Julianaplein 30/9, NL-2595 AA Den Haag.

Wetenschappelijke rapporten met voor zichzelf sprekende titels. Resp. 37 en 38 blz.

De belasting- en subsidiëringssystemen met betrekking tot het bos in de EEG-landen (N. Lust) ; Onderzoekscentrum voor Bosbouw (R.U.G.), Geraardsberge Steenweg 267, 9231 Melle-Gontrode, tel. 091/52.21.13 ; 120 fr. Bespreekt de belasting- en subsidiëringssystemen van de bosbouw van België, Nederland, Duitsland en Frankrijk. De andere EEG-landen worden kort behandeld. 102 blz. ◀◀

kalender

tot 24 februari

De Belgische Oceanografie, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

tot 24 februari

Fototentoonstelling 'Vogels van de Dijlevallei en enkele ontwerpen van natuurparken' in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, alle dagen open van 9.30 u tot 12.30 u en van 13.30 u tot 16.45 u.

Andere voorlopige tentoonstellingen in dit instituut : Spektakulaire insekten uit de hele wereld (de verzameling F. Carpentier) Het vivarium met levende spinachtigen en duizendpoten, Herinneringen aan onze oude verzamelingen van zoogdieren.

Vanaf 28 januari tot en met 6 mei

loopt bij Elcker-ik, Hoogstraat 9 te 9000 Gent (091/23.50.34) een vormingsreeks in drie delen over de 'Ekologische Beweging', telkens van 20 u. tot 23 u.

12, 13 en 14 februari

kursus 'Tertiaire behandeling van afvalwater' in de Technische Hogeschool Delft, Stevinweg 1, Delft (NL).

Vanaf 7 februari tot juni '85

organiseert Elcker-ik, Breughelstraat 31 te 2018 Antwerpen (03/218.65.60) een basiskursus rond milieuproblemen 'Milieu in je dagelijks leven', van 9-12 u 's morgens of van 20 tot 23 uur.

6 februari 1985

In de Voordrachtenreeks Milieukunde van het Centrum voor Permanente Vorming VUB : 'De activiteiten van de Koning Boudewijnstichting op het vlak van monumentzorg' door Mevr. A.M. Draye ;

op 13 februari in dezelfde reeks 'Milieubeleid op lokaal vlak, ervaringen uit de praktijk' door P. Staes, Europees parlementslid, telkens op woensdagnamiddag van 14.30 u tot 17 uur in het HILOK-gebouw L, 2de verdieping, lokaal 210, Pleinlaan 2, 1050 Brussel.

10 februari 1985

determinatie van fossielen, voorafgegaan door een voordracht om 10 u. over stekelhuidigen (een nieuwe activiteit van het museum) K.B.I.N., Vautierstraat 29, 1040 Brussel, op 17 maart idem, met voordracht over brachiopoda.

15, 16, 17 februari

in zaal Zuid Vismijn te Nieuwpoort een energieweekend ; inl. Stedelijke Milieudienst, W. de Roolaen 90, 8450 Nieuwpoort, tel. 058/23.75.40, die nog volgende activiteiten organiseert: op 20 februari : strandopruimbeurt, begin 14 uur, plaats Loodwezen op 23 maart : knotwilgactie, vanaf 14 uur aan de kinderboerderij 6 april : schelpenwandeling, vanaf 14 uur aan de Camping Cristal Palace (Westende)

1 juni : geleide kruidenwandeling, vanaf 14 uur aan de kinderboerderij.

26, 27 en 28 maart

kursus 'Geluid en geluidhinder', TH Delft, Gebouw voor Civiele Techniek, Stevinweg 1, Delft (NL.)

LG

ILLUSTRATIES

KAFT : LUC VERHAEGEN ; BLZ. 3 : ARCHIEF MILIEURAMA
BLZ. 4 : LUC VERHAEGEN ; BLZ. 10 : ARCHIEF MILIEURAMA,
BLZ. 13 : ARCHIEF MILIEURAMA ; BLZ. 15, 16 : HET ENIGE
DAT JE WEGGOOIT ..., VERENIGING MILIEUDEFENTIE ;
BLZ. 24 : LUC VERHAEGEN ; BLZ. 25 : HET ENIGE DAT
JE WEGGOOIT ..., VERENIGING MILIEUDEFENTIE ; BLZ.
26 : WIM VERMEYLEN ; BLZ. 28 : ARCHIEF MILIEURAMA,
BLZ. 38 : PROOI VAN DE MODE, ANTHOS.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE :

Aarlenstraat 25 te 1040
BRUSSEL. Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT :

300fr. te storten op rekening-nummer 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu v.z.w.

Steunabonnement : 500fr.
Buitenland : 350fr.

Los nummer : 40fr.

**HOOFDREDAKTEUR EN
VERANTWOORDELIJKE
UITGEVER :**

Dirk Van Melkebeke

MEDEWERKERS :

Eddy Deceuster,
Mark Depaepe,
Lieve Grauls,
Ann Kenis,
Herman Lootens,
Cathy Mathon,
Griet Meyer,
Greet Muylaert,
Dirk Serneels,
Moniek Tas,
Dirk Van Melkebeke,
Inge Vansteenkiste,
Resi Vervae.

LAY-OUT :

Mark Depaepe

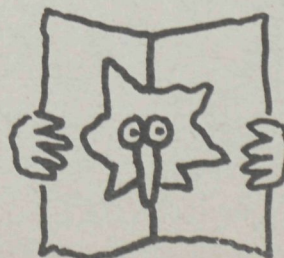
TIKWERK :

Moniek Tas
Inge Vansteenkiste

COPYRIGHT :

Overname van artikelen wordt aanbevolen, mits schriftelijke toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

Puzzelen

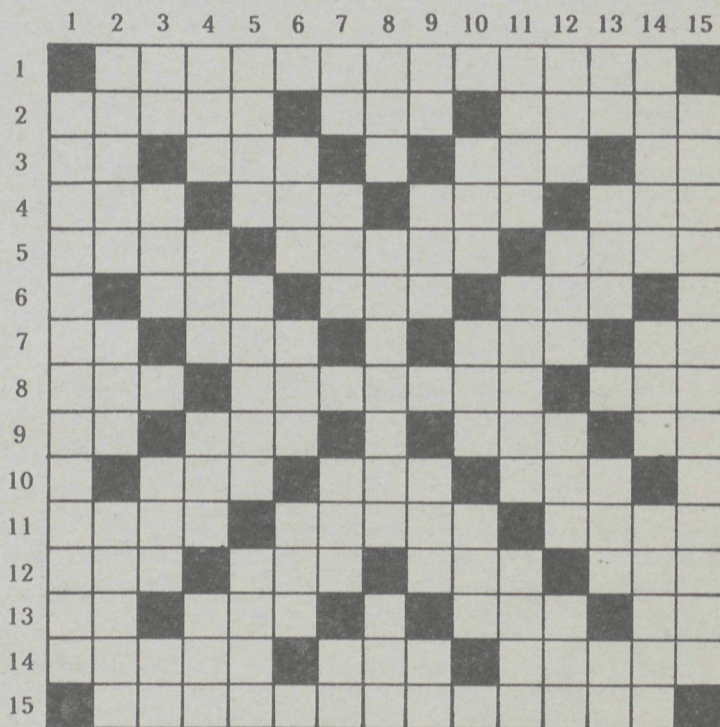
VERTIKAAL

1. Lawaai-overlast
2. Sporeplant - jong varken - alternatieve elektriciteits-opwekker
3. Lengtemaat - bij - Centrum voor Natuurbeschermings-educatie - goud
4. Klein hert - ivoor - spinrag - toiletgerei
5. Alternatieve energiebron - Schotens Aktiekomitee Leefmilieu - Werk- en Aktiegroep Leefmilieu Mechelen
6. Verboden pesticide - rond voorwerp - milieu-onvriendelijk frisdrankflessenmateriaal
7. En andere - knaagdier - Verenigde Aktiekomitees Netevallei - bijwoord

8. Bladgroente - openbaar voermiddel - train à grande vitesse
9. Telegraaf restant - zwaardvis - bes - oosterlengte
10. Platvis - Indische sprekende vogel - duin
11. Nationale Campagne Bescherming Roofdieren - loofboom - deel van een voet
12. Dun - Natuurbeschermingsak-tie Limburg - loofboom - deksel
13. Neodymium - European Environmental Bureau - zeepwater - schapengeluid
14. Graansoort - Milieufederatie Oost-Vlaanderen - vader of moeder
15. Esp

HORIZONTAAL

1. Milieuprobleem in de Derde Wereld
2. Slavenroeiboot - Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek - naaldboom
3. Daar - einde - Bond Beter Leefmilieu - radium
4. Koeiemaag - Oost-Duitsland - gehoororgaan - Oosteuropéaan
5. Liga - lekkernij - sterk vervuilde rivier in Lier
6. Loofboom - verzot - laboratorium
7. Decibel - polychloorbifenyyl - lichaamsdeel - militaire politie
8. Geitebaardje - Antwerpse loodgemeente - vliegende schotel
9. Kwik - oever - lofdicht - boven
10. Deel van een bijenraat - Vrije Universiteit Brussel - vordering
11. Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen - Kristelijk feest - groente
12. Russische rivier - uitwas - Internationale van Oorlogstegenstanders - voorgevel
13. 70 cm - huisdier - deel van een oor - lidwoord
14. Oude Spaanse munt - ik (Latijn) - ooeivaar
15. Admiraalvlinder

De prijs van de maand bestaat uit een boekenpakket : 'Kempen gifvrij', 'Nuttige planten uit de tropen', 'Chemisch afval' en 'Naar een nieuw dekreet op de ruimtelijke ordening ?'. De oplossingen dienen ons ten laatste op 8 maart te bereiken : Milieurama Kruiswoordraadsel, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van april.

DS

OPLOSSING VAN HET NOVEMBER-NUMMER

Horizontaal : 1. Hoboken-Azteken 2. OVAM-linde-prei 3. ren-Ra-Ne-ont 4. Mn-wind-knie-dr 5. pi-Durme-de 6. otter-ooi-panda 7. nr-Rio-Jim-ET 8. es-olifant-hm 9. ai-bom-mol-ea 10. angel-sir-Noord 11. Al-gesuf-Os 12. dB-tram-kind-TL 13. gen-er-el-ara 14. AROL-emelt-area 15. Stekene-ijskamer
Vertikaal : 1. hormoon-aargas 2. oven-trein-Bert 3. ban-Pt-ga-Noë 4. om-wier-Belt-LK 5. RI-riool-re 6. eland-olm-garen 7. Ni-duo-Sem-me 8. Na-roofvis-He 9. AD-KMI-ruk-lij 10. Zenne-JNM-fiets 11. ei-piton-nl 12. ep-Edam-lood-Aa 13. KRO-en-os-arm 14. eend-Demer-tree 15. nitraat-adelaar.
Uit de juiste oplossingen werd Erik Colaers uit Meeuwen als winnaar geloot. Hij zal eerstdaags een set natuurbeschermingsposters ontvangen.